



Foto J. Kalan

# O NOVIH OBLIKAH NAŠEGA DELA

Ciril Pogačar

V aprilu smo na občnih zborih lovskih družin polagali obračun dela za preteklo lovsko leto. Pri tem se je pri večini lovcev zlasti občutila zavest do pravic in dolžnosti.

Razveseljiva je ugotovitev, da si večina lovcev prizadeva stalno izboljševati stanje v svojih lovskih družinah in v celotni naši organizaciji in da želi v korak z razvojem naše socialistične skupnosti. Odras tega čutimo tudi v »Lovcu«, ki prinaša razprave o vsestranski tematiki lovstva. Med drugim so obravnavana vprašanja, kako naj sedaj in kako naj v bodoče lovimo. Pri tem se včasih mnenja razhajajo. To ni nič slabega, kakor nekateri mislijo, temveč je le odraz naše demokracije, ki v splošnih razpravah išče boljše oblike dela.

Upravljanje z našimi lovišči urejajo Zakon o lovu in določila, pravila in poslovniki lovskih družin in tudi smernice, ki jih dajejo LZS in področne lovske zveze. V bližnji prihodnosti bi morale lovske družine, oziroma posamezna lovska območja (bazeni) kot ekonomske enote bolj samostojno upravljati z lovišči, ker opravljajo osnovno dejavnost. In prav o lovskih območjih (o bazenskih skupnostih) kot nekakšnih vmesnih organizacijskih in ekonomskih enotah bi rad spregovoril.

Z bonitiranjem lovišč bo gospodarska in moralna odgovornost še večja in očitnejša, ker bo divjad, kot splošno ljudsko premoženje, na splošno bolj zaščitena, določen bo pa tudi potreben gojitveni stalež. Ta stalež in letni odstrel bosta jasneje izkazovala dobro ali slabo gospodarjenje ekonomske enote. Zaradi te materialne in moralne odgovornosti ekonomskih enot, bo osnovnim enotam prepuščeno celotno ukrepanje pri izvrševanju lova. Okrnitev takšnih pravic bi bilo v nasprotju s samoupravljanjem in nastajala bi tudi gospodarska škoda. Zakaj, težko ali nemogoče je dati vsa konkretna navodila za izvrševanje lova z enega mesta za vso področno zvezo ali celo za republiko. Krajevne razmere so si tako različne, da se specifični biotopi ne morejo stlačiti v en kalup. Mimo tega je danes tudi že precej lovskih kolektivov na taki višini organizacije in lovske etike, da so že sami skoraj v popolnosti sposobni upravljati z lovišči. Lovske družine potrebujejo le še sodelovanje v gojitvi in naseljevanju divjadi s soslednjimi dru-

žinami, katerih lovišča so enakih oziroma podobnih biotopov, to je z družinami enega takega območja ali bazena, ki imajo enake pogoje za življenje divjadi. Zlasti je treba odstrel velike divjadi (srnjadi, jelenjadi) določati po območjih. V pretežno srnjem lovišču pa je treba posvečati skrb za pravilen odstrel, zlasti srn, v jeseni, ne pa na jesen vznemirjati lovišča z brakadami. Če takšne lovske družine zanemarjajo odstrel srn, nastane gospodarska škoda kolektivu, pa tudi lovska škoda, ker se razmerje spolov slabša v škodo srnjakov ter kakovost trofej in telesna moč pojemata. Lovska območja (bazeni) bi s svojimi usmerjalnimi nasveti in ukrepi lahko vso problematiko pravilne gojitve samo bolj zadovoljivo reševala kakor jo pa sedaj rešujejo področne zveze. Lovska območja (bazenske skupnosti) bi imela največ dolžnosti za utrjevanje tovariškega sodelovanja med družinami in sploh v lovstvu.

Vzorni lovi, skupni delovni načrti itd. bodo prav gotovo poživili pravilno lovsko dejavnost.

Prav je, če bi pogosteje vabili člane goste iz drugih lovskih družin, ki nimajo priložnosti za lov na nekatere vrste divjadi ali jo imajo le malo. Če pa povabimo goste, naj bodo ti resnični gosti. Lovišče z dobrim staležem divjadi bo gostu nudilo prijetna doživetja in vtise, zlasti na dobro organiziranih lovih. Takšni medsebojni obiski bodo razen ostalega krepili tudi tovarštvo in utrjevali sodelovanje na gospodarskih toriščih.

Menim, da bi bilo koristno, če bi lovska območja (bazenska skupnost) svoje organizacijske oblike zaradi smotrnega delovanja in delokroga vsklajale. Vsklajale naj bi predvsem izvajanje lova in gospodarjenje v lovskih družinah in se povezovale s pristojnimi odbori ljudske oblasti in ostalimi terenskimi organizacijami; (nadzirale gojitev, določale skupni odstrel na lovskem območju, pospeševale čuvajsko službo, vzrejo, vzgojo in šolanje lovskih psov. Odbor lovskega območja naj bi sestavljali delegati vseh povezanih lovskih družin, ki bi vse skupne zadeve reševali neposredno na sestankih in tako administrativne posle omejili na minimum.

Tako bi bile lovske družine za reševanje bistvenih nalog v lovstvu povezane v skupnosti lovskih območij. Odgovornost samoupravljanja pa bi nosile osnovne enote — lovske družine.

# Doprinos k ocenjevanju srnjakovih rogovij

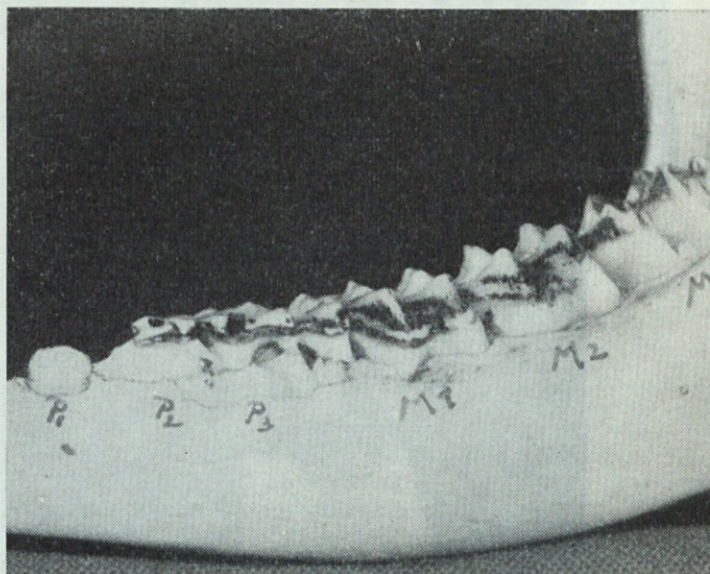
Prof. dr. Jože Rant

O ocenjevanju trofej lovne divjadi je bilo v našem glasilu že dosti napisanega. Tudi vsakoletni obvezni komisijski pregled trofej v lovski družini je velikega vzgojnega pomena. Danes si že skoraj sleherni naš lovec vestno in skrbno ogleduje divjad, preden ukrivi prst. Prepričati se hoče ali je žival zrela za odstrel ali ni. Vsakemu lovcu ni vseeno ali bo dobil pri oceni trofeje zeleno ali rdečo piko. Rdeča pika ne pomeni vestnemu lovcu samo lovske sramote ampak imajo te rdeče pike pri nekaterih družinah tudi neprijetne posledice: lovec ne dobi za določeno dobo odstrela ali pa sledi rdeči piki denarna kazen. Vendar pride včasih kljub vestnemu lovcu pri oceni trofej v težave, posebno pri živi divjadi v naravi. Celo komisija ima neredko težkoče pri pravilnem ocenjevanju trofeje.

Našim lovcem imam priložnost pokazati primer srnjakovih rogov iz naše lovske družine, ki so po svoji zunanosti glede na starost kaj zanimivi.

Naša lovska družina »Sorško polje« je nižinsko lovišče, ki ima vse pogoje za divjad in je z njo tudi primerno naseljena. Edina nesreča za lovišče je zelo prometna avtomobilska cesta na Gorenjsko, ki deli lovišče v dve polovici. Kljub opozorilnim tablam, ki kažejo, kje ima divjad prehod čez cesto, se število povožene divjadi iz leta v leto veča. V lelu 1961 so nam avtomobilisti povozili 7 srnjakov, tri srne in eno mladico. V najbližnji okolici te ceste smo našli še 5 kosov poginule srnjadi, ki jih tudi smemo šteti k prvim enajstim žrtvam. Koliko je bilo pa ostale divjadi uničene in poškodovane pa sploh ne vemo.

Lovišče ima torej zaradi avtomobilske ceste občutno izgubo, posebno še, ker nam vso po-



*Slika zob spodnje čeljusti kaže obarvanost kočnikov. Prvi kočnik je najbolj obarvan, drugi manj in tretji kočnik skoraj nič*

voženo divjad štejejo v letni odstrel. Tako nam je nek avtomobilist dne 23. junija 1961 povozil do smrti srnjaka, čigar rogovje je razvidno iz priloženih slik. Rogovje je razmeroma zelo močno, dolžina desnega roga je 21,5 cm, levega 23,5 cm, obseg desne rože je 12 cm, leve pa 13 cm. Rogovje tehta 370 gramov. Oblika sicer ni idealna, ker sta zadnja dva odrastka upognjena navznoter, sta kratka in ukrivljena. Grbičavost je zelo bujna in barva lepo temnorjava. Zunanost je taka, da bi jo vsak lovec v revirju imel za lepo, vendar po obliki nepravilno. Imel bi takega srnjaka za zrelega za odstrel. Še tako izvežban lovec bi njegovo starost verjetno ocenil na 4–5 let. Vprašanje je, kakšna je bila ostala njegova zunanost, ki bi mogla priti pri ocenjevanju v poštev. Zobovje srnjaka pa nam pove čisto nekaj nepričakovanega. Ob pogledu nanj te oblije znoj — pove ti, da je srnjak star, reci in piši, 14 mesecev. Kočniki so ravnokar izrasli, niso še prav nič obrušeni in kažejo obliko popolnoma mladega zobovja. Barva kočnikov nam pove, da so izraščali v pravilnem časovnem obdobju in razporedju. Prvi kočnik je že skoraj v celoti pobarvan, drugi na polovico, zadnji pa je še čisto bel, znak, da je ravnokar izrasel. Slično barvo ima tudi prvi ličnik, ki ravno izrašča. Na obeh straneh je prvi ličnik že izrasel in je še svetlobele barve, ker še ni utegnil, da bi se s prehrano obarval. Mlado, ravnokar izraslo zobovje je namreč svetlobele barve, ki se šele kasneje od užite hrane pobarva in potemni.



*Rentgenski posnetek izraščajočih ličnikov. Nad drugim in tretjim ličnikom se vidi ostanek mlečnih kočnikov*



Drugi in tretji ličnik sta šele na pol izrasla iz čeljustne kosti in sta še pokrita s tanko ploščico preostalega mlečnega kočnika, kar je na sliki lepo vidno in kar tudi rentgenska slika lepo kaže. Ker je bil srnjak poležen v drugi polovici maja preteklega leta, pokončan pa v drugi polovici julija 1961, je njegova starost 14 mesecev.

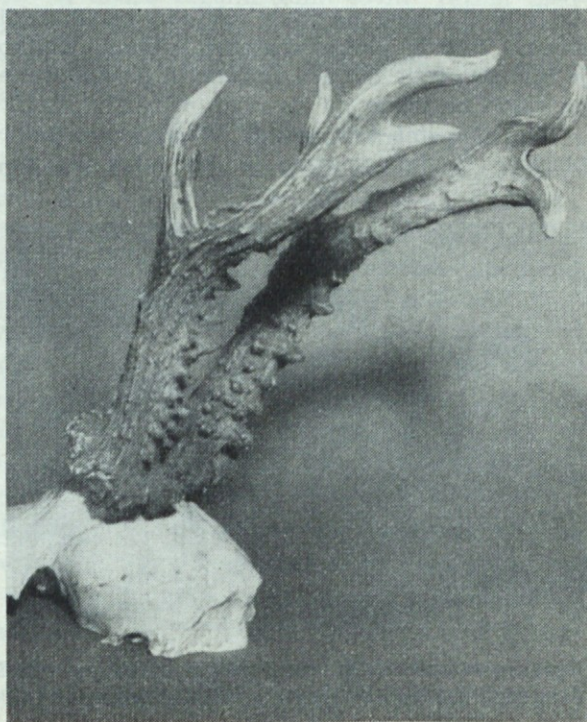
Nehote se kot lovec vprašam, ali je sploh mogoče, da je ta srnjak v tej kratki življenjski dobi mogel narediti tako mogočno in lepo rogovje. Po tem mišljenju sta zadnja dva odrastka zaradi tega tako ukrivljena, ker je rogovje bujno raslo in ni bilo tako močno in trdno, da bi se odrastki pravilno razvili. Lahko bi jih primerjal mlademu poganjku, ki spomladi prebujno raste in se njegov vrh zaradi te prebujne in prehitre rasti upogne.

Ko sem nekaterim izkušenim lovcem pokazal trofejo, so izrazili dvom, češ, ali ni mogoče zobovje nepravilno raslo in zaostalo za splošno rastjo in tako predstavlja mlajšega srnjaka. Na te pomisleke bi rekel, da je to nemogoče. Imamo sicer pri ljudeh in skoraj gotovo tudi pri živalih tako imenovano: zgodnjo izrast (zobitev zobovja — *dentitio praecox*) in pa zapoznelo zobitev (*dentitio tarda*). Zgodnja ali zakasnela zobitev se navadno nanaša na krajšo dobo, to je za nekaj

mesecev ali pa je omejena le na določene zobe. Prezgodnja ali zakasnela zobitev je povzročena ali hormonalno ali pa iz dednostnih vzrokov. Imamo tudi pri ljudeh kot pri živalih, da je posamezen zob zakasnel v izraščanju in to ponavadi zaradi lokalnih ovir, ki ne dovoljujejo, da bi zob v pravem času izrasel. Pri tem srnjaku kažejo kočniki obeh strani, da so se pravilno in v pravem času razvili in izrasli, saj soobarvani tako, kot so izraščali, so visoki in žvekalne ploskve so popolnoma neobrušene. Ako pa bi bila izrast ličnikov zakasnela, bi morali kočniki že kazati znake obrabe, ploskve bi bile obrušene in zobje bi morali biti že enakomerno temneje obarvani. Pa tudi izrast ličnikov je na obeh straneh enakomerna in sinhronična in na obeh straneh najdemo nad drugim in tretjim ličnikom ostanke mlečnih kočnikov v obliki tankih ploščic. Vse kaže, da je izrast teh zob potekala pravilno in normalno.

Nehote se vprašamo, kaj bi ta srnjak še naredil v naslednjih dveh, treh letih, ako bi imel ugodne življenjske pogoje. Sigurno bi še nadalje razvijal svoje dednostne elemente in dosegel rekordno trofejo.

Pri ocenjevanju take živali v naravi pride tudi lovec gotovo v zmotu. Četudi bi upošteval njegovo zunanjo obliko n. pr. vrat, život, barvo itd., bi se kljub temu dal premotiti ter bi sigurno imel srnjaka za starejšega, kot pa je bil v resnici. Motiti se je pač človeško. S tem pa ni rečeno, da pri ocenjevanju ni potrebno podvzeti vseh možnosti in da se po možnosti izognemo vsem večjim pogrēskom, ki niso v skladu z našim lovskim zakonom in lovsko moralo.



# OPTIKA IN LOV

Pri lovu se poslužujemo raznih optičnih pripomočkov, ki naš vid navideznoboljšajo in usposobijo, da vidimo ono kar samo oko ne bi zaznavalo. Z optičnimi pripomočki divjad opazujemo, ocenjujemo, določamo oddaljenost in natančno streljamo tudi na večje razdalje.

Za opazovanje in ocenjevanje divjadi se v praksi uporabljajo ročni daljnogledi in to kot dvogledi (biokularni) ali daljnogledi za eno oko (monokularni).

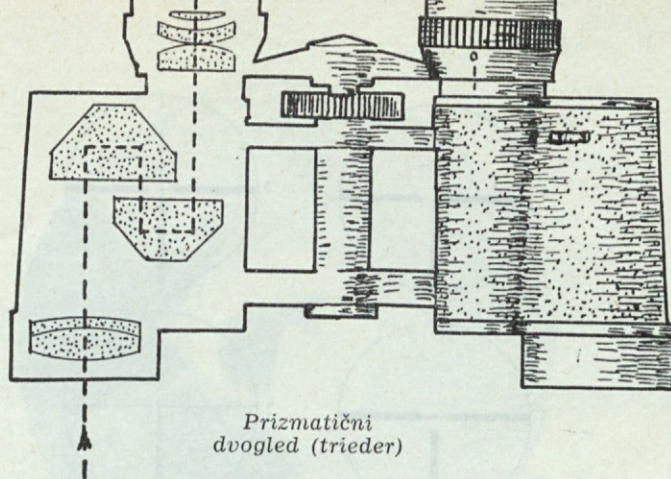
Prvi osnovni daljnogled, imenovan astronomski, je imel samo najpotrebnejše leče, ki predmet opazovanja približajo, toda slika je obrnjena. Taki daljnogledi se še uporabljajo pri raznih meritvenih instrumentih, kjer ni važno, če je slika obrnjena. Za praktično uporabo je takemu daljnogledu vstavljena še t. im. obračalna leča, ki sliko obrne, da jo vidimo pravilno. Tak daljnogled se imenuje terestrični daljnogled. Da se je dosegla zadostna povečava, to je navidezno približanje opazovanega predmeta, je morala biti pot žarkov primerno dolga in zato so terestrični daljnogledi sorazmerno dolgi. V praksi so uporabni za manjše povečave do  $4 \times$  ali pa samo kot gledališki daljnogledi.

Danes se uporabljajo prizmatični daljnogledi (triederi), ki imajo namesto obračalne leče in za zadostno dolgo pot žarkov vgrajen poseben sistem prizem, kakor nazorno kaže sama slika.

Pri modernem Hensoldtovem Diallytu so prizme nekoliko drugače postavljene in brušene, toda osnovni princip je isti. Tudi moderni Zeiss se je spremenil in ima sedaj kar osem leč in dve prizmi.

Prvi že moderen prizmatičen daljnogled je konstruiral prof. Ernst Abbe leta 1893, ki se je še razvijal do današnjih zadnjih modelov. Od leta 1936 dalje ima večina boljših daljnogledov t. im. T — oblogo, s katero se je povečal prodor svetlobe skozi optični sistem za skoraj 30%. Vsaka tovarna je z malenkostnimi spremembamiboljševala daljnoglede in tako imamo današnje, lahke in sorazmerno kratke daljnoglede, zlasti odkar se vgrajujejo posebne leče, imenovane teleobjektiv, kar sicer ni najboljši izraz.

Na tržišču so razni prizmatični dvogledi, toda še vendar dominirajo trvdke Hensoldt, Zeiss, Wild, Leitz in Nickel. Za nosilce naočnikov je zanimiva noviteta, ki so jo vpeljale trvdke Hensoldt, Leitz in Zeiss. Da lahko tudi nosilci naočnikov izrabljajo zmogljivost dvogleda, je spremenjena okularna školjka. Školjka je plitvejša in obložena z gumo. S tem je zorno polje povečano na normalno širino, to je isto širino kakor jo vidi opazovalec, ki nima očal. Plitve školjke se lahko nabavijo posebej in se s tem usposobi stari daljnogled, kar bodo kratkovidni



lovci zelo pozdravili, posebno če so morali pri opazovanju divjadi snemati očala.

Na svetovnem trgu so se pojavili japonski daljnogledi, ki so po zunanosti kopija Zeissovega. Kvaliteta teh daljnogledov je dobra, kolikor sem jih lahko v naglici ogledal. Brez detajlne preskušnje ne moremo trditi, da so enakovredni Zeissovim, oziroma da so slabši. V splošnem japonski optični izdelki resno konkurirajo dragim evropskim izdelkom in to ne samo po ceni temveč tudi po kvaliteti. Marsikdo bo posegel po japonskem daljnogledu, pa četudi bi bil slabši od evropskih izdelkov, kajti cenejši so za ca. 70%, kar predstavlja v dinarjih skoraj 25 000 dinarjev.

Posamezniku se ponudi ugodna priložnost za nakup rabljenega dvogleda in pride v dvom ali naj ga kupi ali ne. Samo nekaj napotkov pri taki nabavi.

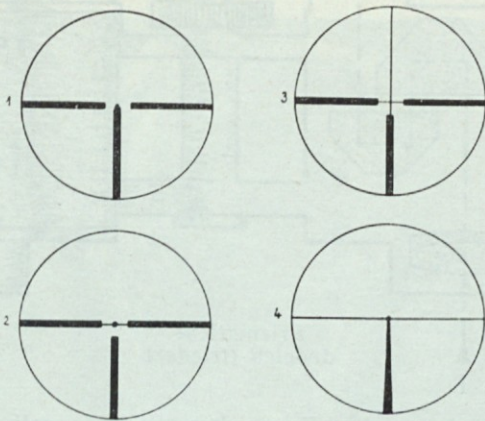
Sliki v obeh okularjih morata padati druga v drugo, da je slika ostra, jasna. Če se pojavljata dve sliki, so premaknjene prizme in jih moramo ponovno centrirati, kar za optika ni problem.

Pogled skozi objektiv nam pokaže zamazanost in tudi okrušenost prizme ali leče. Očistiti jih je možno, toda okrušene prizme in leče ne moremo popraviti.

Slika mora biti jasna tudi na robovih zornega polja in ne samo v sredini. To napako imajo daljnogledi slabše kvalitete, ker brušenje ali lepljenje leč in prizem ni brezhibno. Možne so razne napake pri brušenju leč in prizem, toda te napake se ugotovijo že pred montažo in se morajo že predhodno izločiti, če trvdka polaga važnost na svoj izdelek.

Za lovca je najprimernejši prizmatičen dvogled s povečavo  $6 \times$ ,  $7 \times$  in  $8 \times$ , toda z močno svetlobnostjo nad 30, da lahko opazuje divjad tudi v mraku.

Navadno je na dvogledu že napisano kakšna je povečava in svetlobnost n. pr.  $7 \times 50$ . To pomeni, da je povečava  $7 \times$  in svetlobnost 50. Pri nabavi rabljenega daljnogleda, zlasti če je prelakiran, so te številke nevidne in moremo sami ugotoviti njegove optične podatke na tale način: Izmerimo premer objektiva (Ob), ki znaša



n. pr. 42 mm, nato izmerimo izstopne pupile (Ok). Izstopna pupila je svetel krožec, ki ga vidimo v okularju, če pogledamo v okular proti svetlobi na oddaljenosti 30 do 40 cm. Ta premer znaša v našem primeru n. pr. 6 mm. Povečava se računa po formuli  $P = \frac{Ob}{Ok}$ ; v našem primeru je to  $\frac{42}{6} = 7$ . Svetlobnost  $S = Ok^2$ ; v našem primeru  $S = 6^2 = 36$ . Torej označba za naš primer bi bila  $7 \times 36$ .

Na tržišču so običajno daljnogledi z zaokroženimi številkami in piše, da je svetlobnost 50, četudi je v resnici nekoliko manjša oziroma večja.

Moram pripomniti, da starejše oko ni sposobno, da sprejema močno svetlobo in je na primer svetlobnost 50 brez vrednosti, če se očesna pupila (zenica) zadostno ne razširi. Pri svetlobnosti 50 je premer okularne pupile 7,1 mm. Ker se pa očesna pupila razširi samo do 6 mm, nam očesna pupila svetlobnost daljnogleda zmanjša; v tem primeru na 36. Nad 50 let starosti se redka očesna pupila razširi preko 6 mm, torej ni potrebna, oziroma ni izkoriščena velika svetlobnost daljnogleda.



srnjak na  
200 metrov

srnjak na  
100 metrov

Monokularni daljnogledi se danes redko uporabljajo, a so bili pred vojno nujna oprema lovskih čuvajev v gamsjih loviščih. Napačno je mnenje, da je to zastarel optični pripomoček. Danes so na tržišču tako navadni terestični kakor tudi prizmatični daljnogledi. Eni in drugi imajo veliko povečavo od  $20 \times$  do  $50 \times$ . Zaradi

velike povečave je opazovanje brez trdne opore nemogoče, ker slika pri najmanjšem tresljaju daljnogleda preveč migota. Zorno polje je sorazmerno majhno, saj znaša na 100 m od 3 do 5 m, je pri navadnem dvogledu od 12 do 15 m. Omenil sem, da so to daljnogledi za gamsarje, kjer je teren odprt in se lahko gams oceni na večjo daljavo. V gozdu so monokularni daljnogledi z veliko povečavo neuporabni. Kot primer naj navedem: gams je daleč 400 m in če ga opazujemo z daljnogledom  $8 \times$  povečave, ga bomo videli kakor da je 50 m daleč. Z daljnogledom povečave  $25 \times$  bo navidezna razdalja le 16 m, torej bomo gamsa pri dobri svetlobi lahko precej dobro ocenili.

Eden najcenejših današnjih prizmatičnih monokularnih daljnogledov je Frankonia  $45 \times$ . Zložen je dolg le 24 cm in raztegnjen, pripravljen za opazovanje, 67 cm. Zorno polje mu je zaradi velike povečave, ki je  $45 \times$ , le 1,8 m na 100 m. Tvrdba NICKEL izdeluje dva tipa, pri katerih se povečava lahko spremeni in je eden, ki ima povečavo  $20 \times$  ali  $40 \times$  in drugi tip s povečavo  $25 \times$  ali  $50 \times$ . So pa še druge tvrdke tako, da si lahko vsak najde ustrezen daljnogled in upajmo da bodo kmalu tudi naši gamsarji z njimi opremljeni, da ne bo nepotrebnih razočaranj pri odstrelu.

Strelni daljnogledi (daljnogledi za na puško risanico) so v glavnem ostali taki kakor so bili in jih izdelujejo tvrdke Wild, Zeiss, Hensoldt, Kahles, Nickel in druge manjše tvrdke. Povečave so različne in tudi svetlobne moči lahko poljubno izbiramo. Od povečave  $1\frac{1}{2} \times$  do  $8 \times$ , kakor svetlobnost od 15 pa do praktično neuporabne svetlobnosti 161, kjer je okularna pupila 12,7 mm. Za kakšen strelni daljnogled se posameznik odloči je odvisno od orožja in načina lova. Daljnogledi z manjšo povečavo od  $1\frac{1}{2} \times$  do  $2\frac{1}{2} \times$  so za lahko orožje ali pa za težje orožje, če streljamo na bežečo divjad. Pri majhnih povečavah je zorno polje večje in znaša 16 do 24 m na 100 m, pri povečavi  $4 \times$  samo 12 m in pri povečavi  $10 \times$  le še 4 m. Če je divjad bliže kakor 100 m se zorno polje temu primerno še zmanjša in je pri povečavi  $4 \times$  na 30 m oddaljenosti le 4 m. V tako majhno zorno polje ujeti bežečo divjad in to še v gozdu, je praktično zelo težko. V praksi se malo strelja na bežečo divjad in je nekako univerzalni strelni daljnogled s povečavo  $4 \times$  in svetlobnostjo preko 30. Take daljnoglede sedaj izdelujejo tudi Japonci. Nisem ga imel v roki in ne morem izreči nobene sodbe. Eno je gotovo, da bo zopet izredno poceni nasproti evropskim izdelkom.

Da bi strelni daljnogled služil v vsakem primeru, to je na bežečo divjad in na večje oddaljenosti, so posebni daljnogledi, pri katerih se povečava lahko poljubno menja. Od vseh bi najbolj ustrežal Hensoldtov »Diavari  $1\frac{1}{2} - 6 \times$ «. Že samo ime pove, da se povečava menja od

$1\frac{1}{2}$  do  $6 \times$  z vmesnimi povečavami za  $\frac{1}{2} \times$ , torej ima 10 različnih povečav. Povečava se menja z vrtenjem okularne cevi. S tem se pa menja tudi svetlobnost in zorno polje in sicer:

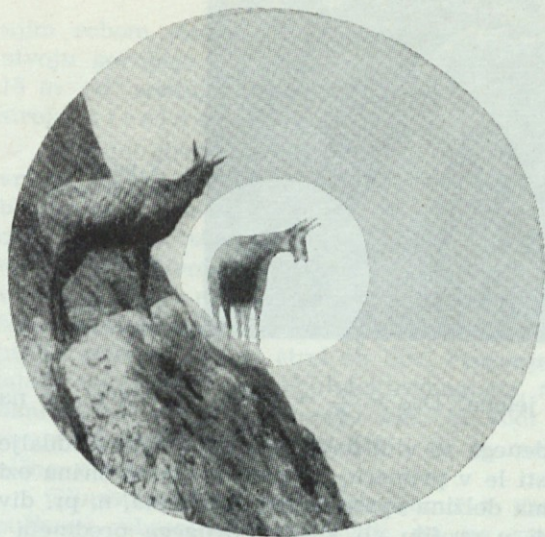
Pri povečavi  $1\frac{1}{2} \times$  je svetlobnost 161, zorno polje 20 m.

Pri povečavi  $4 \times$  je svetlobnost 55, zorno polje 10,5 m.

Pri povečavi  $6 \times$  je svetlobnost 36, zorno polje 7 m.

Daljnogled tehta 440 gr, dolg je 312 milimetrov, za razliko od navadnega s povečavo  $4 \times$ , ki tehta 320 gr in je 270 milimetrov dolg.

Brezdvomno ima strelni daljnogled z menjajočo se povečavo svoje odlike in ga nekateri ne morejo prehvaliti, medtem ko ga drugi odklanjajo. Na žalost ne morem podati svoje sodbe, ker sem jih videl samo na tujih puškah.



Neuravnana vizura desnega objektivna

v profilu med obema koncema debele črte, je 100 m daleč. Sama slika kaže to najbolj nazorno, če je srnjak daleč 100 ali 200 m. Tako grobo določanje oddaljenosti zadostuje za pravilno viziranje na divjad, seveda če so nam znane balistične lastnosti naboja.

Ravno tako lahko ugotovimo oddaljenost gamsa ali jelena, če upoštevamo dolžino njihovega telesa. Po formuli je oddaljenost  $D_{km} = \frac{d_m}{7^{0/100}}$  kjer je  $d_m$  dolžina gamsovega ali jelenovega telesa. Za gamsa računamo, da je dolg 0,90 m in jelen 1,4 m. Če torej vidimo enega ali drugega točno med koncema debele črte, znaša oddaljenost:

Za gamsa:  $D_{km} = \frac{0,90}{7} = 0,129 \text{ km}$  ali zaokroženo 130 m.



Uravnana vizura desnega objektivna s pomočjo bobniča. Daljino odčitamo pri marki

#### Lovski daljinomer »Wild«

1 okular, 2 levi objektiv, 3 desni objektiv, 4 bobnič za odčitavanje daljine, 5 rektifikacijski vijak, 6 marka za odčitek, 7 predmet do katerega merimo oddaljenost, 8 neuravnana vizura desnega objektivna, 9 uravnana vizura desnega objektivna

Menim, da je to odlična zamisel, le če se v kritičnem momentu kaj ne zatakne, kar se rado zgodi pri vseh stvarih, ki so komplicirane. Cena tem daljnogledom je sorazmerno visoka (80 USA dolarjev) in upajmo, da jih bodo začeli izdelovati Japonci in da bodo dosegljivi večini lovcev.

Vsi strelni daljnogledi so danes terestrični, ker se poskusi s prizmatičnimi niso obnesli (Görz), ker so še povečali razdaljo med osjo daljnogleda in osjo puškine cevi.

V strelnem daljnogledu je merilni križ različnih oblik, pač kakor si posameznik želi. Na sliki so štirje tipi, ki so najbolj pogosti. Izvedba pod št. 1 je t. im. normalna in v splošnem najpraktičnejša. Izvedbe pod št. 1, 2 in 3 so hkrati tudi daljinomeri, medtem ko druge izvedbe in tudi pod št. 4 niso. Kot daljinomer služita konca vodoravnih debelih črt. Razdalja med tema koncema znaša v kotni vrednosti  $7^{0/100}$  (tisočin), to se pravi, da vidimo na oddaljenosti 1000 m med obema koncema debele niti predmet, ki je širok 7 m, oziroma na 100 m oddaljenosti 70 cm širok predmet.  $7^{0/100}$  ni slučajno izbrana razdalja med obema koncema, temveč je to dolžina srnjakovega telesa (v profilu) na oddaljenosti 100 m ali drugače povedano, če se vidi srnjak



*S palcem  
desne roke  
s pomočjo  
bobniča  
uravnavamo  
vizuro  
desnega  
objektiva*

za jelena:  $D_{km} = \frac{1,4}{7} = 0,2 \text{ km}$  ali 200 m. Iz navedenega se vidi da je možna ocenitev oddaljenosti le v primeru, da nam je znana širina oziroma dolžina opazovanega predmeta, n. pr. divjadi v profilu ali kakega drugega predmeta v naravi.

Tvrdba WILD, Heerbrugg (Švica) je izdelala »Lovski daljinomer« pri katerem nam niso potrebne nikake poznane mere opazovanega predmeta ali divjadi.

Spodnja slika kaže v grobih obrisih navedeni daljinomer, ki je zelo priročen, saj znaša njegova dolžina le 34 cm in je težak 450 gr. Povečava vgrajenega daljnogleda je  $2 \times$ . Uporaben je za oddaljenosti od 35 do 300 m. Preko te oddaljenosti natančnost hitro upada. Natančnost je:

na 50 m . . . . .	$\pm 0,7 \text{ m}$
na 100 m . . . . .	$\pm 2,7 \text{ m}$
na 200 m . . . . .	$\pm 10,0 \text{ m}$
na 300 m . . . . .	$\pm 20,0 \text{ m}$

Na 400 m pa je napaka že  $\pm 40 \text{ m}$ .

Konstruiran je na principu merjenja paralaktičnega kota. Kolikor je kot manjši, toliko večja je oddaljenost. Z zmanjšanjem kota je pa samo sečišče slabo določljivo in zato mu je nekje meja zmogljivosti. Če bi bil daljinomer n. pr. dolg 1,0 m bi lahko meril oddaljenosti do 2000 metrov, kar za lov ne pride v poštev in tudi ne

bi bil primeren za nošenje. Take daljinomere uporablja vojska.

Merjenje paralaktičnega kota se v daljinomeru izraža preprosto v dveh slikah, ki se projicirata skozi dva objektivna v en okular. Hočemo izmeriti oddaljenost do gamsa. V svetlem delu zornega polja se nam pojavita dve sliki iste živali, do katere merimo oddaljenost. S premikanjem, vrtenjem bobniča in to s palcem desne roke premikamo prizmeni sistem v daljinomeru. To premikamo toliko časa, da se sliki točno pokrijeta in nastane ena jasna slika gamsa. Sedaj prečitamo oddaljenost na bobniču ob marki. Kako se praktično drži ta daljinomer, kaže slika. Uporabnost tega daljinomera je lahko mnogostranska, saj z njim lahko precej točno določamo oddaljenosti. Z njim lahko precej točno izdelamo skice terena, določamo razstoj elektrinih stebrov v zelo razgibanem terenu, kjer je težko odkorakati ali s trakom izmeriti oddaljenosti. Seveda so vse to približne dolžine, ki lahko služijo le kot izhod v sili. Zelo dober vtis napravi na gosta, če mu čuvaj že vnaprej pove, razdaljo visoke preže do posameznih predmetov na terenu, kar je prej izmeril z daljinomerom. Ta pripomoček je pri nas še nepoznan, ki pa je precej praktičen.

V članku navedeni optični pripomočki so tesno povezani z lovom. Dotaknil pa se nisem fotoaparatom in teleobjektivov zanje, ker je to posebna panoga, s katero se peča precej lovcev. Morebiti nam bo kdo od njih podal kaj več v našem glasilu.

Čas bo prinesel še druge novosti v optičnih pripomočkih za lov o katerih bo občasno treba pisati in z njimi seznanjati naše lovce. Omenil sem že, da nam nič ne pomaga izstopna pupila pri daljnogledu, ki ima premer 10 mm, če se pa naša pupila v očesu razširi samo do 6 mm in je s tem zmanjšana svetlobnost od 100 na 36, ker očesna pupila določa širino pupile daljnogleda. Na drugi strani pa zopet naš žep narekuje, katere pripomočke si kupimo za pravično izvajanje lova.

Ljuban Zadnik

## Nekaj o lovsko-športnem streljanju

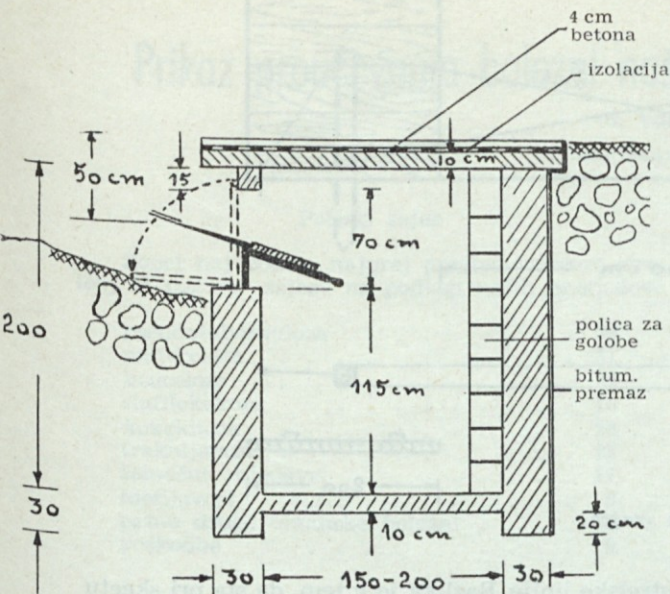
Lovsko-športno streljanje v Sloveniji je žal šele v povojih. Medtem, ko so po svetu nekatere vrste tega streljanja že mnogo let priznane olimpijske discipline, pa se je pri nas začelo razvijati šele v zadnjih letih. Že nekaj zadnjih let je Lovska zveza Slovenije priredila preinstvo Slovenije v streljanju na glinaste golobe, udeležilo pa se ga je od vseh področnih zvez le 6—7. V nadaljevanju ne mislim utemeljevati potrebe po organiziranem in sistematičnem vadenju v streljanju. Pripominjam pa, da sta hitrost reagiranja in točnost zadetka za lovski

uspeh odločujoča faktorja. Dosežemo pa ju le z vajo. Poleg omenjenega nudi lovsko-športno streljanje tudi obilo osebnega zadovoljstva. Omejil se bom samo na opis nekaterih vrst tega zanimivega športa.

### STRELJANJE NA GLINASTE GOLOBE

Strelišče sestoji iz rova, v katerem so nameščeni stroji in strelne linije. Pri iskanju primerne prostora moramo gledati na to, da je

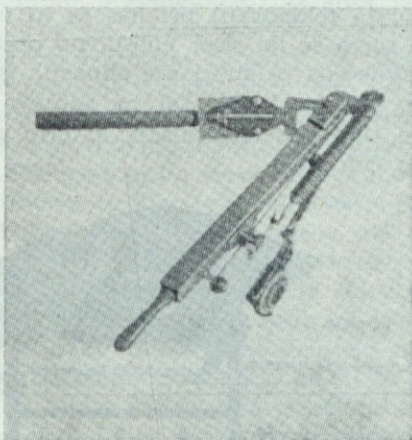




Rov za namestitev ročnih strojev za metanje glinastih golobov

smer strelišča obrnjena proti severu. Tako dosežemo boljšo vidljivost.

Za mednarodna tekmovanja mora biti strelišče opremljeno s 15 stroji, razporejenimi v petih skupinah po tri stroje. Za manjša tekmovanja (družinska, bazenska) pa zadošča manjši rov, v katerem pa naj bodo vsaj trije stroji: stroj za metanje levega, desnega in srednjega goloba. Vrstni red metanja golobov naj bo tak, da vsak tekmovalec dobi enako število levih, desnih in srednjih golobov. Seveda mu ne sme biti znana smer leta. Strelišče je lahko opremljeno tudi s samo 1 strojem, nameščenim tako, da ga lahko postavimo v različne položaje. Tako



Ročni stroj za metanje glinastih golobov

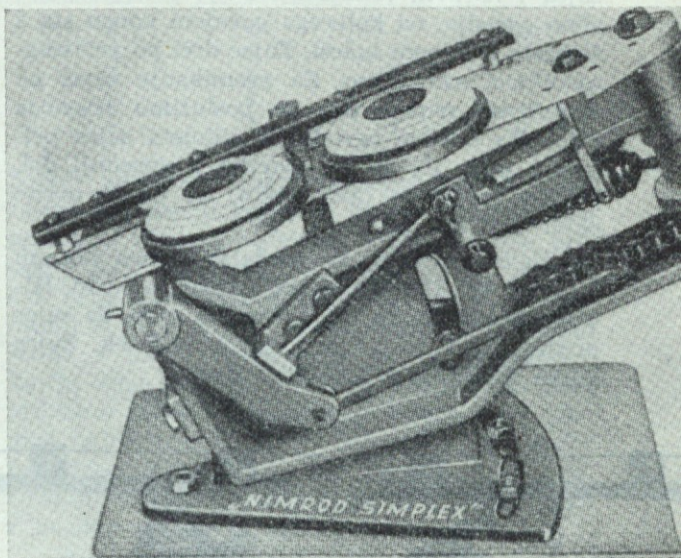
strelišče je za večja tekmovanja neprimerno, kajti upravljavec stroja lahko tekmovalca oškoduje s težjimi meti.

Stroji so postavljeni v rovu s streho tako, da je os vrtiljive ročice stroja 50 cm pod zgor-

njim robom strehe. Vzporedno z rovom in v nivoju gornjega roba strehe je, v oddaljenosti 15 m od sredine sprožene ročice metalnega stroja, strelna linija.

Metalni stroji morajo biti tako uravnani, da vržejo goloba pod najugodnejšim kotom približno 70 m daleč. Let goloba mora biti v razdalji 10 m od stroja v višini enega do štirih metrov nad nivojem strelske linije. Metalni kot v levo in desno ne sme presegati 45°. Stroj prožimo na strelčevo zapoved »p u l«. Strelec ima puško pripravljeno za strel ob licu. Proženje je lahko električno s pomočjo elektromagneta, mehanično na poteg s pomočjo žice, ki vodi od stroja do ročice za strelsko linijo ali pa mehanično, direktno na stroju.

Glinaste golobe lahko streljamo z vsemi puškami šibrenicami, presegati pa ne smejo kal. 12. Najprimernejše so bokarice in dvocevke kal. 12 s 70 mm dolgimi tulci, opremljene z ejetorjem. Cevi naj bodo čim daljše, popoln choke, tako da ima puška čim manjši raztros. Naboje polnimo s šibrami št. 12; polnjenje šiber pa ne

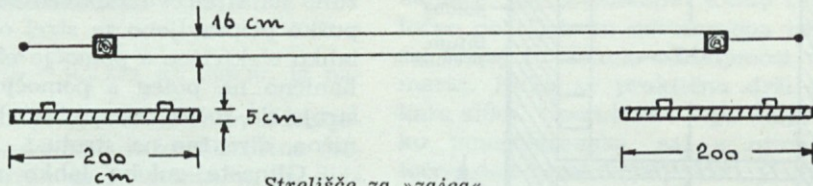
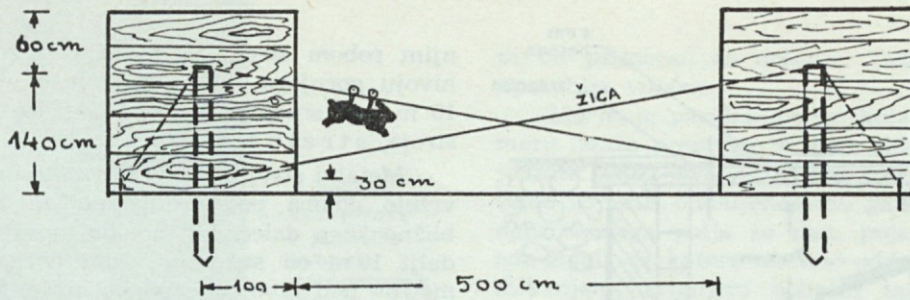


Sodoben stabilni stroj za metanje glinastih golobov z električnim proženjem, firme Nimrorodwerke

sme prekoračiti 36 gr teže. Vsakega goloba lahko streljamo dvakrat. Zadetek štejemo le, če je od goloba odletel viden del. Ne upošteva se nobena strelčeva napaka, n. pr.: da strelec ni vstavil obeh nabojev v puško, pozabil odpreti varovalko itd. V primeru, da je naboj zatajil, da je bil golob vržen nepravilno itd., pa dobi tekmovalec novega goloba.

## STRELJANJE NA BEŽEČEGA »ZAJCA«

Zelo je enostavna naprava za vadbo streljanja in tekmovanja v streljanju na zajca. Strelišče ne zahteva mnogo izdatkov. Pripravi se

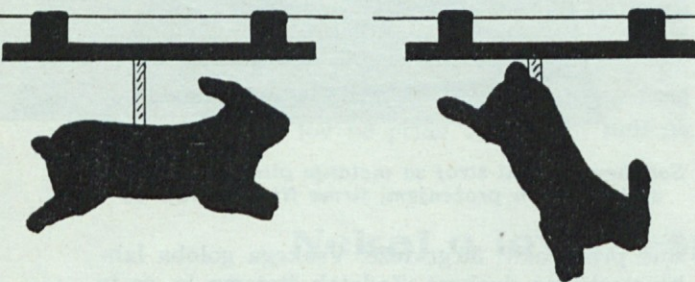


Strelišče za »zajca«

lahko na majhnem prostoru in je primerno za vsako lovsko družino, ki si ga lahko z malo dobre volje pripravi sama.

Iz debelejšje pločevine izrežemo silhueto zajca v naravni velikosti. Na njo pritrdimo nosilno ogrodje, na katerega gornjem koncu sta 2 žlebaste izdolbeni kolesi. Zajec drči po privzdignjeni žici samotezni. Za premikanje zajca po vodoravno napeti žici se poslužimo lesenega vitla. Na nosilno ogrodje je silhueta zajca pritrjena tako, da se ob zadetku v sprednji del, postavi na glavo (glej sliko), ali pa se obrne okoli vzdolžne osi.

Zajca streljamo na razdaljo 35 m s šibrami 2 ½ mm (št. 12). Vidno polje zajca je 5,0 m. Hitrost gibanja mora biti uravnana tako, da zajec predrsi razdaljo 5,0 m v približno 3 sek. Zajca lahko spuščamo z leve ali z desne.

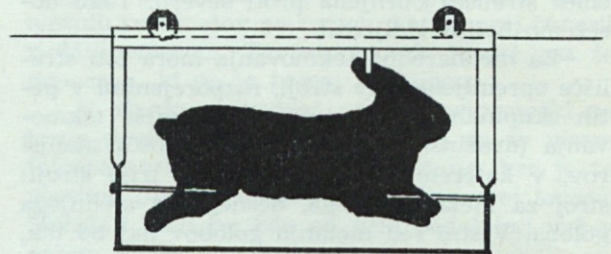


Silhueta zajca s preklopom

Poleg omenjenih dveh strelišč si lahko pripravimo še strelišče za streljanje divjega prašiča, srnjadi ali jelena. Princip ureditve je isti kot pri strelišču za zajca, rabimo pa mnogo več prostora. Zlasti pa moramo paziti na varnost, kajti streljamo bodisi s kroglo iz šibrenice (na prašiča), bodisi s kroglo iz risane cevi.

Po svetu je zelo razširjeno tudi takoimenovano SKEET streljanje. Ta športna disciplina je podobna streljanju na glinaste golobe iz ravne

strelske linije. Razlika je v tem, da sta pri skeetu vedno samo dva metalna stroja. Na levi strani je metalni stroj nameščen višje, na desni pa nižje. Smer metanja levih in desnih golobov je vedno

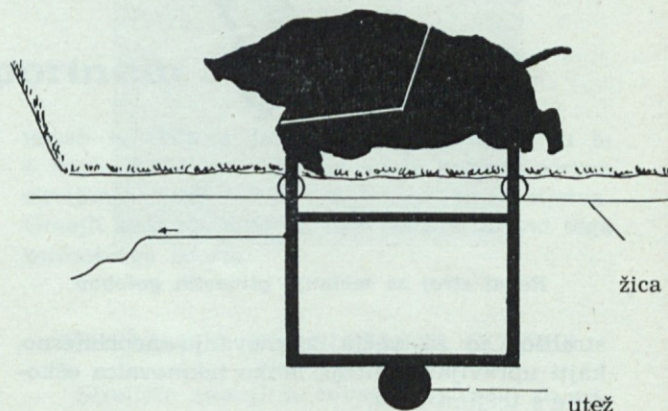


Vrtljiva silhueta zajca

ista, svoje položaje pa menjajo strelci na osmih različnih pozicijah, ki so razporejene polkrožno.

Ta vrsta tekmovalj pri nas še ni razvita. Strelišče samo se da sicer enostavno preurediti iz že obstoječega za streljanje glinastih golobov iz ravne strelske linije, žal pa zahteva skeet streljanje tudi posebne puške, katerih raztros mora biti čim večji.

Janez Bulc



Silhueta divjega prašiča

# Prikaz proučevanja bolezní naše divjadi za obdobje 1956-1961

S. Valentinčič

(nadaljevanje in konec)

## Poljski zajec

Zopet naj podam najprej pregled vzrokov obolenj in poginov zajcev na podlagi naših pregledov:

pseudotuberkuloza . . . . .	58
pastereloza . . . . .	31
bruceloza . . . . .	22
stafilokokoza . . . . .	16
kokcidioza . . . . .	28
trakuljavost . . . . .	23
želodčni zajedavci . . . . .	17
metljavost . . . . .	8
razne druge organske bolezni . . . . .	34
poškodbe . . . . .	9

tumorji . . . . .	1
motnje v brejosti ali pri kotitvi . . . . .	3
razne druge bolezni . . . . .	36

Če ne upoštevamo zadnje navedene »razne« bolezni, ampak samo one, ki smo jih določno ugotovili, vidimo, da imajo prvo mesto kužne bolezni (pseudotuberkuloza, pastereloza, bruceloza, stafilokokoza) s številom 127 ali 50 % vseh bolezni, na drugem mestu so zajedavske (76) s 30 % in na tretjem vse ostale bolezni.

Poglejmo še razširjenost kužnih in zajedavskih bolezni glede na pokrajine in letni čas:

## Pregled kužnih in zajedavskih bolezni zajca po proizvodnji\*

Pokrajina (Število pregledanih zajcev)	Pseudo-tbc	Pastereloza	Bruceloza	Stafilokokoza	Kokcidioza	Metljavost	Trakuljavost
Primorska (98)	4	12	22	6	4	—	20
Notranjska (15)	2	—	—	2	5	—	—
Gorenjska (51)	14	6	—	5	8	1	3
Dolenjska (58)	25	6	—	1	6	3	—
Štajerska (51)	13	7	—	2	5	4	—

Iz gornjega pregleda se dajo napraviti določeni preliminarni zaključki, ki lahko služijo vsaj za orientacijo in ti so:

**Pseudotuberkuloza** je najpogostejša kužna bolezen zajcev. Pojavlja se sicer v vseh pokrajinah Slovenije, izgleda pa, da je najpogostejša na Dolenjskem in najredkejša na Primorskem. Ker smo iz LZ Koper prejeli v preiskavo največ materiala s Primorske (102 kosa, iz ostalih dveh LZ pa 40) in ker gre prav pri tej lovski zvezi skoraj izključno za zajce, se tudi ta podatek o redkosti pseudotuberkuloze na Primorskem nanaša predvsem na LZ Koper; to sem navedel zato, da bi sugeriral zaključek: v pokrajinah z ugodnejšim vremenom je manj pseudotuberkuloze in kjer je te najnevarnejše zajčje kužne bolezni malo, je tudi zajcev več — in narobe (tudi naslednji pregled o časovnem pojavljanju kužnih bolezni nam bo ta sklep potrdil). Razume se, da s tem niso negirani tudi drugi, n. pr. ekološki, faktorji, ki delujejo na stalež in s tem na boniteto rastišča. Znani so primeri, ko so se ljudje inficirali s pseudotuberkulozo. Tudi na domače in druge živali gre pseudotuberkuloza.

**Pastereloza.** Uporabljamo ta izraz, ki je verjetno bolj znan večini lovcev. Vendar bi v

bodoče bilo bolje uporabljati izraz pljučna kuga zajcev (ali zajčja kuga) in to zato, ker nastopa primarno virusna pljučnica, potem se šele pritakne bacil pasterela multocida, včasih pa tudi kak drug sekundarni bacil. Vendar bodi na tem mestu o tem dovolj; opis posameznih bolezni spada v drug članek, sicer bo ta preobširen. Zajčja kuga nastopa v vseh pokrajinah in sicer približno povsod enakomerno. Spada prav tako med najnevarnejše kužne bolezni zajca, vendar prizadene manj škode kot pseudotuberkuloza. Obstoji možnost infekcije ljudi in domačih živali z bacilom pasterela multocida.

**Bruceloza.** To kužno bolezen smo doslej odkrili samo v Koprščini. Odkrili smo jo slučajno, se pravi na zajcu, ki nam je bil poslan v pregled, potem pa smo iz lastnih pobud in finančno podprti od ljubljanske Univerze aktivno proučevali njeno razširjenost. Ne more se reči, da je v drugih naših pokrajinah ni, vendar je doslej, vključ obkrog 200 pregledov kadavrov zajcev z drugih območij Slovenije, nismo nikjer ugotovili. Nameravamo pa naša letošnja raziskovanja usmeriti tudi v to, da čimprej odgovorimo na to odprto vprašanje naših republik.

Bruceloza je zelo nevarna bolezen za domače živali in človeka.

**Stafilokokoza** je sicer precej pogosta kužna bolezen zajcev, vendar ni nalezljiva in zato ni zajčjemu fondu tako nevarna. Pojavlja se v vseh pokrajinah.

\* Pregled je napravljen po udomačenih imenih pokrajin, ki se ne bodo menjala, medtem ko se število in obseg lovskih zvez čisto menja (Koroška je zajeta pod »Štajersko«, pod »Primorska« pa so zajete LZ Koper, Gorica, Postojna).

**Kokcidioza** je najpogostejša zajčja zajedavska bolezen in nastopa enakomerno v vseh naših pokrajinah.

**Metljavost in trakuljavost** sta zajedavski bolezni, ki sta pri zajcih precej redki. Izjema je trakuljavost na Primorskem, kjer se često pojavlja, drugod pa je skoraj ni. Z metljava-

vostjo je ravno narobe, se pravi, da je na Primorskem ni, bržčas prav zaradi bolj toplega in suhega vremena, ki ne omogoča razvoja polžu, brez katerega se ličinke metljaja ne morejo razviti. Metljavost je pri zajcu ista kot pri prežvekovalcih, zato si jo lahko medsebojno prenašajo.

**Pregled kužnih in zajedavskih bolezni po mesecih**

Bolezen	April	Maj	Junij	Julij	Avg.	Sept.	Okt.	Novem.	Dec.	Januar	Februar	Marec
Pseudo-tbc	5	—	1	1	—	—	5	9	17	10	10	—
Pastereloza	2	—	3	—	—	1	—	3	6	1	3	3
Stafilokokoza	—	3	1	—	—	1	5	1	1	2	1	1
Kokcidioza	2	—	3	1	1	—	5	4	3	2	4	1
Metljavost	3	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—
	12	3	8	2	1	2	15	19	28	15	18	5

V tem pregledu sem namenoma izpustil brucelozo in trakuljavost zato, ker zajci zaradi teh dveh bolezni po pravilu ne poginjajo in jih torej dobimo na secirno mizo uplenjene, to je v zadnjih 3 mesecih leta, ko ni lovopusta. Za vse ostale kužne bolezni, ki jih navajam, velja pravilo, da se sicer pojavljajo v teku vsega leta, vendar so najpogostejše v hladnejši polovici leta, to je od oktobra do aprila. Najmanj poginov odraslih zajcev je v poletnih mesecih. Resda takrat tudi ni lova in je pokrajina pod vegetacijo, vendar nam govore številke najdenih poginov v mesecih lovopusta t. j. v januarju, februarju in aprilu, ki so skoraj enake številu poginov v zadnjih 3 mesecih leta, za to, da lovci celo leto kontrolirajo lovišče približno enako. Pregled tudi kaže, da je največ poginov zaradi teh bolezni bilo registriranih v decembru. Iz tega bi se dal napraviti sklep, da dosti zajcev, ki so bili oktobra in novembra še zdravi, pogine v decembru; od tu pa ni daleč do sklepa, da je odstrel zajcev — vsaj kjer gre za komercialni odstrel — izvršiti čimprej jeseni, kot velja tudi za ostalo malo divjad. Tako se potem zgube zaradi bolezni manjše.

**Kratek povzetek.** O posameznih boleznih zajca, njih povzročiteljih, bolezenski in patološki sliki bom še podrobneje pisal v naslednjih številkah »Lovca« in v drugih revijah. Na tem mestu pa bi želel dosedanje skušnje in poglede v zvezi s patologijo zajca — kot patolog divjadi in kot lovec — resumirati v obliki kratkega povzetka, kar naj lovskim in drugim gospodarskim organizacijam služi za napotilo pri lovskem gospodarjenju in pri drugih ukrepih s tem v zvezi.

1. Patologija poljskega zajca, ki spada nedvomno med našo najštevilnejšo divjad, je tudi pri nas toliko pestra, da zasluži vso pozornost ne samo z gledišča lovskega gospodarjenja, ampak tudi z gledišča živinoreje in ljudskega zdravstva.

Prvi koraki na tej poti bodo vsestransko spoznavanje patologije zajca širom po vsej Sloveniji; pri tem morajo lovske organizacije odigrati svojo vlogo s tem, da načrtno zbirajo in pošiljajo poginule in bolne zajce na pregled.

2. Dognali smo, da se s prevažanjem živih zajcev v druga lovišča širijo nevarne kužne bolezni. Lovske organizacije, ki zajce prodajajo in tiste, ki jih kupujejo, morajo poznati zdravstveno situacijo zajcev svojega lovišča in v primeru kužnih bolezni bodisi popolnoma odstopiti od prevažanja zajcev ali pa odlovljene zajce podvreči rigorozni strokovni kontroli. Oblastveni organi naj promet z zajci regulirajo v smislu zakona o zatiranju živinskih kužnih bolezni.

3. Pri določanju bonitete zajca je poleg čisto ekoloških in bioloških faktorjev upoštevati tudi spekter dolčenih kužnih in zajedavskih bolezni; nekatere med njimi so tesno vezane na rastišče, oziroma pogojene z določenimi elementi rastišča (padavine, vlaga, temperatura itd.) in vrše kontinuirano negativni vpliv na zajce (n. pr. pseudo-tbc).

## Gams

Spričo majhnega števila seciranih gamsov je težko govoriti z gotovostjo o zdravstvenem stanju naših gamsov. Lahko se prikaže samo vzroke, zaradi katerih je poginilo 21 gamsov, ki smo jih v teku preteklih 6 let raztelesili in to so:

zajedavske bolezni . . . . .	7
pljučnica . . . . .	5
vnetje želodca in črevesja . . . . .	3
kužna bradavičavost . . . . .	2
poškodbe . . . . .	2
gnojno vnetje maternice . . . . .	1
glivično vnetje . . . . .	1

Izgleda, da je patologija gamsa pri nas podobna patologiji srnjadi, s to razliko, da so pogostejše pljučnice (kar ni glede na rastišče gamsa nič nepričakovanega) in pa, da nastopajo pri njem tudi kužne bolezni, konkretno pri nas kužna bradavičavost. Ta se je pojavila konec zime 1959/60, ki je v planinah bila zelo huda in je gamse, zlasti kozle, ki so že v prsku močno shujšali, oslabilo, s čimer so nastopili pogoji za pojave kužne bradavičavosti. Vso pozornost smo posvečali pregledu gamsov na garje; pri 21 pregledanih gamsih jih nismo mogli ugotoviti, prav tako nismo nikdar prišli do takih anamnestičnih podatkov, ki bi nam zbudili sum glede gamskih garij. Tako menimo, da v Sloveniji te bolezni ni.

Zaradi maloštevilnega prejetega materiala drugih vrst naše divjadi menim, da za sedaj ni mogoče o zdravstveni situaciji ostale naše divjadi reči nič več kot je že rečeno.

### Bodoče delo

Če bi hoteli govoriti za naša pojmovanja o idealnem cilju, ki ga želimo na inštitutu v bodočnosti doseči s proučevanjem patologije divjadi, bi ta cilj bil: v objektivnih mejah možnosti asanirati fond naše divjadi tako, da bo lovsko gospodarjenje z divjadjo čim uspešnejše in pa tako, da bodo eliminirane možnosti prenosa bolezni divjadi na domače živali in človeka. Vendar, to je daljni cilj, pot do njega pa težka in odvisna od številnih subjektivnih in objektivnih činiteljev. Zato bo bolje nakazati naš bližnji perspektivni načrt, konkretno načrt dela za leto 1962 in zainteresirati tudi vas, dragi lovci, da teze tega načrta sprejmete kot svoje in nam ga pomagate ostvariti. Brez sodelovanja lovcev se očitno ne more dosti napredovati na tem polju!

V letu 1962 in deloma tudi vnaprej je delovni načrt Oddelka za patologijo in gojitev divjadi (našega inštituta) tale:

1. Dobiti čim popolnejši pregled nad zdravstveno situacijo naše najpomembnejše divjadi (jelenjad, srnjad, gamsi, divji prašiči, zajci, fazani, jerebice), posebno glede kužnih in zajedavskih bolezni, njih povzročiteljev, okoliščin nastajanja, dinamike širjenja in možnosti zatiranja.

2. Posebno pozornost posvečati kužnim in zajedavskim boleznim divjadi, ki le-to najbolj ogrožajo in tistim, ki ogrožajo tudi domače živali in človeka ter v ta namen zlasti:

— nadaljevati s proučevanjem brucelozе pri divjih zajcih,

— nadaljevati s proučevanjem zajedavskih bolezni pri srnjadi,

— nadaljevati s proučevanjem trihinelozе pri divjih prašičih, medvedih, jazbecih, lisicah.

Glede raziskovanj, navedenih v točki 2. si bomo v veliki meri pomagali z uplenjeno divjadjo, glede onih iz 1. točke pa smo posebno navezani na sodelovanje z lovci oziroma z lovskimi organizacijami, od katerih želimo in pričakujemo, da nam pošiljajo po možnosti vso poginulo divjad.

Dovolite mi, da se ob koncu ozrem na nekatere pomanjkljivosti dela in na nekatere druge probleme, vsaj kot jih gledamo na našem inštitutu; morda nam bo tudi to lahko služilo kot napotek za bodoče delo:

V kratkem času bo, vsaj za letos, relativno ugodno rešeno vprašanje financiranja našega dela na patologiji divjadi; na našo prošnjo prevzemajo to nalogo nase določeni družbeni skladi (Sklad B. Kidriča, Sekretariat za kmetijstvo in gozdarstvo, sklad za znanstveno delo Univerze v Ljubljani). Že doslej, ob manjših finančnih sredstvih, ki so nam bila na voljo, nismo od lovskih družin zahtevali plačila za preiskave patološkega materiala, razen v izjemnih primerih. V bodoče bo to laže, določene akcije zbiranja patološkega materiala bomo lahko še v večji meri sami financirali. Tako bo, vsaj za letos, glavna obveza lovskih družin in gojitvenih lovišč — kontrolirati obolelo in poginulo divjad, zbirati jo in pošiljati nam v preiskavo. Čeprav to ni niti tako lahko, niti prijetno delo, se mi zdi, da je to najmanj, kar naj lovci doprinesejo k proučevanju zdravstvene problematike divjadi, saj jim jo je družba v celoti poverila in upravljanje, posebej še, ko kažejo naštetih organi, ki niso lovske organizacije, svojo pripravljenost izdatno podpreti to delo s finančne plati. Ob tem vprašanju menim tudi, da bi se smelo pričakovati večje zanimanje za zdravstveno problematiko divjadi od strani višjih lovskih organizacij, ki razpolagajo z gojitvenimi skladi. Kajti diagnostika bolezni je podlaga za asanacijske ukrepe, asanacija pa je sestavni del gojitve.

Kot je videti iz objavljenega zemljevida Slovenije, obstoje velike praznine, iz katerih ni pritekalo nič patološkega materiala v preiskavo. Tudi iz večine lovskih družin, ki so nam material pošiljale v preiskavo, le-ta ni bil obilen. Želeti je, da bi nam pritekal patološki material z vseh območij Slovenije, pri čemer apeliramo tudi na področje veterinarske organe. Posebno pa se mi zdi važno naglasiti, da mora iz gojitvenih lovišč dotok patološkega materiala biti konstanten in vseh vrst; že sam njihov karakter to zahteva, olajšuje pa ga dejstvo, da je pri njih zasedba s strokovnim lovskim kadrom vsaj nadpovprečna.

Dostikrat ni bilo mogoče postaviti izčrpne diagnoze ali pa sploh diagnoze zaradi pomanjkljivega (ali pa tudi prestarega) materiala: prejeli smo na primer srno brez prebavnih organov ali pa samo neke prebavne organe in ne celo truplo. Za popolno patološko diagnozo je potreben čim svežejši in cel (!) kadaver (truplo) in še podatki o okoliščinah, kje in kdaj je bil najden in o drugih (če se na primer opažajo še drugi pogini in podobno); zato prosimo vse pošiljatelje, naj se tega drže. Lovske organizacije naj skrbе, da lovci ne bodo morali stroške pošiljanja plačevati sami in naj jih jim povrnejo. Predlagam tudi, naj se pošiljanje materiala na pregled šteje med točke, ki jih mora vsak lovec nabrati in izpolniti od družine določeno normo. Prosimo, lovske organizacije naj se v vseh nerazumljivih zadevah, ki se tičejo tehnike zbiranja in pošiljanje materiala obračajo na naš naslov\*. Prav tako jim bomo radi odgovorili na vsa druga vprašanja s področja našega dela.

\* Inštitut za zoohigieno in patologijo divjih živali Biotehniške fakultete, Ljubljana.

# PEVEC V POMLADNEM JUTRU

Ko pride pomlad, oživi vse, najbolj pa seveda lovci, ki vsi postanejo nekako nemirni, a najbolj tisti, ki so namenjeni na divjega petelina. Ta lov je res nekaj tako posebnega in privlačnega, da dvigne iz postelje tudi najbolj zaspanega lovca. O tem sem se sama prepričala kot žena vnetega lovca.

Tisto pomlad, ko sem postala lovčeva »boljša polovica«, sem šla prvič na lov na divjega petelina. Popoldne je prišel možev lovski tovariš Tone, da bi pri nas prenočeval in bi ga mož drugo jutro spremljal. Izrazila sem željo, da bi se pridružila. Mož je bil koj za to. Mogoče si je Tone mislil, le kaj nama bo ženska zraven, saj jo petelin še brez nje lahko odkuri. Toda rekel ni nič in tako se tega lova spominjam še danes, čeprav je od takrat že nekaj let.

Še ponoči je zazvonila budilka in navzlic želji, da doživim lov, je bilo težko vstati. Kmalu smo popili čaj in že smo se spuščali po poti navzdol v majhno dolinico. Hladno pomladno jutro nas je dodobra zdramilo. Bilo je lepo, jasno jutro, le v zamočvirjeni dolinici je ležala rahla meglica. Te smo se pa kmalu znebili, ko smo krenili z glavne poti na lovsko stezo v hrib. Vedno bolj smo postajali molčeči, saj smo se bližali kraljestvu divjih petelinov.

Mož me je poučil, kako naj se vedem, da naj napravim vse tako kakor on, predvsem, ko bo on miroval, ne smem napraviti niti najmanjšega giba, pa čeprav bi bilo ne vem kaj. Srce nam je razbijalo, posebno meni, saj se mi je uresničila dolgoletna želja, da bi slišala glas tega čudovitega ptiča. Rahel stisk moževe roke mi je naznanil, da ga vidi. Tisti hip sem zapazila tudi jaz nekaj črnega na gostem macesnu in zaslišala rahel zaporedni kl, kl, kl... Ne morem reči, da bi se to petje moglo primerjati s katerim koli ptičjim petjem, najmanj slavčkovim. Saj niti ni ne vem kako lepo. Je pa zelo veličastno, nekaj tako nedopovedljivo čudovitega, da te vsega prevzame. Ko še vsa narava spi in se komaj na obzorju naznanja jutro, že ta ptič daje duška svoji ljubezni in pozdravlja mlado jutro.

Z možem sva obstala na mestu, Tone je napravil še nekaj korakov naprej. Takrat mi je šinila

misel v glavo, da bi tlesnila z rokami ali kakor koli opozorila petelina, naj zbeži, naj se reši, dokler je še čas. Toda že vnaprej sem vedela, da tega ne bom storila, da je to nesmisel. Ravno tisti hip je odjeknil strel in že je zadnjikrat zamahnil s perutmi ta ponosni ptič, ki je še nekaj hipov prej napeval nepremagljivi ljubezni. Neizrekljivo hudo mi je postalo.

Iz te zgubljenosti me je zdramil glasen Tonetov vrisk. Očitajoče sem pomislila, kako more biti tako vesel, ko meni teko solze. Ko mu je mož dal zeleno vejico, orošeno s kapljo krvi, je prišla vrsta name, da mu zaželim lovski blagor. Tisti hip sem opazila, da se lesketajo tudi njemu solze v očeh. Vem, da so bile to solze sreče, toda zazdelo se mi je, da je v srečo in ponos uplenitelja najlepšega prebivalca naših gozdov kanila grenka kaplja spoznanja, da mu je ta čudežna ptica, prej dokler je bila živa in nedosegljiva, pomenila mnogo več. Prav tako, kakor dekle fantu, dokler je zanj še nedosegljiva.

Mož je predlagal, da smo odšli na sosednji hribček, kjer bomo prav gotovo slišali še enega. Že so prvi sončni žarki pozlatili vrh Uršlje gore, kjer so se srebrno svetlikale zadnje krpe snega, ko smo prečkali dolinico in se vzpenjali na majhen obrok. Kar kmalu smo začeli klepanje petelina, ki se je šopiril na debeli veji osamljenega macesna. Za deblom podrte smreke smo imeli dobro zaklonišče, udobno smo sedeli in nismo hoteli preblizu, da bi ga po nepotrebem ne splašili. Dolgo je pel, se sprehajal po veji in zopet pel. Molče smo ga opazovali. Vsak si je želel, da si vtisne ta veličastna doživljaja čim globlje v spomin. Ko so prodrli sončni žarki že do macesna, na katerem se je šopiril petelin, je bila slika popolna. Da bi bil prizor še popolnejši, je razpel še pahljačo, se prestopil po veji, se priklonil soncu v pozdrav, nato pa s počasnimi zamahi odplaval. Dolgo smo še molčali. Veseli glas kukavice in ptičje žvrgolenje nas je spet predramilo v resničnost. Ni mi bilo žal, da sem morala tako zgodaj vstati.

Mnogokrat sem se in se še udeležujem lova na divjega petelina. Včasih uspe, včasih tudi ne. Toda narava je vedno lepa, čeprav je vsakrat ne zlati zarja jasnega jutra.

Cilka Konečnik



Foto R. Marenčič

# Z LOVSKEGA OPRTNIKA



## Na srnjaka

Čeprav nisem član zelene bratovščine, se vseeno oglašam.

Bil je lep septembrski dan, ko sva z bratrancem Francetom šla v planino, da pogledava za kakim srnjakom. Vsa v znoju in trudna sva končno legla na namenjenem kraju v bujno resje. Zamaknjena vsak v svoje misli, sva zrla v dolino, okoli naju pa so veselo žvrgoleli ptički. Sama nisva vedela kdaj je sonce utonilo za vrhove dreves. Nebo so prekrili oblaki in morečo tišino je presekala grom. Poiskala sva si zavetje, ker si nisva želela mrzle prhe. Toda lilo je pošteno in namočilo naju je, čeprav sva se tiščala pod košato smreko. Na najino srečo ni deževalo dolgo. Vedela sva, da bodo sedaj srnjaki prej izstopali.

Podala sva se proti sosednji dolini, ko za grmom, nedaleč od naju zapazim rdečo liso. Ozrl sem se na Franceta, da bi ga opozoril, toda on je z daljnogledom že gledal v tisto smer. Odkimal mi je z glavo, da ni nič posebnega. Ko sem pogledal skozi daljnogled, ki mi ga je podal, sem ugledal mladega srnjaka — vilarja, ki je brezskrbno mulil sočno travo. Da ga ne bi vznemirjala, sva ga tiho obšla.

Dospela sva do doline in na njivi detelje zagledala srno z mladičem. Srna je nepremično stala in gledala proti nama, mladček pa je veselo skakal okoli nje. Srna naju je že nekoliko časa gledala, potem pa se je v dolgih skokih pognala v bližnjo goščo. Mladček je bil še premajhen, da bi mogel tako hitro slediti materi, zato se je pred nama skrtil kar v deteljo.

»Veš Jože, prezgodna sva še«, mi je dejal France. Morala bova še nekoliko počakati, če hočeva dobiti dobrega srnjaka. Prižgala sva si cigareto in motrila okolico. Ni preteklo petnajst minut, ko na sosednji rebri zapaziva srnjaka in srno. Srnjak je z rogovi pridno obdelaval mlad hrast. »Tale bo pravi«, mi je dejal France, ko ga je gledal skozi daljnogled. Dal mi je daljnogled, sam pa je vzel puško in se pričel plaziti proti srnjaku, ki ni vedel, de se čez nekoliko časa ne bo več sprehajal po prostranih gozdovih. Ko sem

videl, da France vzdiguje puško, sem si zaželel, da bi srnjak zbežal. Strel iz mavzerice je pretrgal tišino. Srnjak je dvignil glavo in pogledal v smer, kjer je stal France, potem pa stekel proti srni, ki je stala nekoliko višje od njega. Sklonil je glavo in se pričel mirno pasti kakor da se ni nič zgodilo. Bil sem vesel, da je France zgrešil, toda veselje je bilo kratko. Začul sem drugi strel, pri katerem sem se stresel kakor da sem padel jaz. Takoj sem pogledal v smer, kjer je stal srnjak, toda ni ga bilo več. Ležal je nekoliko nižje, srna pa je začudeno gledala v njega. Stekel sem proti Francetu in skupaj sva odšla na nastrel. Ko sva prišla tja, ni bilo srnjaka več na prejšnjem mestu. Od nastrela je proti dolini vodil krvav sled. Hitro sva stekla po njem navzdol in kmalu zagledala pred seboj srnjaka. Nudila se nama je strašna slika. Srnjak je imel v stegnu zlomljeni obe zadnji nogi, toda na vsak način se je hotel priplaziti do gošče. Pri tem je silovito udarjal s sprednjima nogama po zemlji in se mukoma vlekel dalje. Pohitela sva do njega. Vzel sem mu glavo med dlani in se mu zagledal v oči. Iz teh velikih, žametnih oči, kate-tere so bile uprte vame, sem čital bolečino in strah. Obrnil sem se proč, da France ne bi opazil solz, ki so mi stopile v oči. Srce mi je zastalo, ko sem začul smrtni krik srnjaka. Ostro rezilo mu je vzelo življenje.

Bil je že mrak, ko sva s Francetom nosila srnjaka proti domu. Težak je bil, toda nosil bi ga na konec sveta, da bi se mu oddolžil za krivico, ki sva mu jo storila. Spotoma sem v sebi obsojal Franceta za zločin, ki ga je napravil. Vzel je nedolžni živali življenje, a naravi del lepote.

Prepričan sem, da se v lovski praksi zgodi nešteto podobnih primerov. To pa bi bilo delno odvrnjeno, če bi lovci malo bolj pazili, kadar streljajo na živali. Po mojem mišljenju, bi bilo bolj na mestu, če bi se nekateri lovci hvalili z dobrimi strelji, kakor pa s trofejami, ki si jih mogoče pridobijo na nelovski način.

Jože Arko

## Za izbranim

Toplo julijsko sonce je ogrevalo pobočja in pilo zadnje kaplje rose s travnikov po dolini.

Nalahno sem stopal po gozdni stezi proti stari vrbi sredi travnikov. Povzpel sem se nanjo in se udobno namestil.

Kje neki hodi moj rogati znanec? Misli so mi rojile po glavi. Poslednjič sva se srečala pred prskom. Pasel se je v mladi detelji, streljaj od vrbe, na kateri sem sedel brez fotoaparata. Ostalo pa mi je v spominu krasno izoblikovano rogovje zastavnega šesteraka.

Iz razmišljanja me zdrami premikanje trave pred menoj. Med nepokošenim senom sem naštel 7 fazančkov in skrbno mamnico fazanko, ki je vodila družinico na pašo. Kmalu jih je visoka trava zakrila, le kadar se je kateri pognal za kobilico, sem vedel v katero smer gredo.

Sonce se je pomaknilo že visoko nad hraste, gozd je molčal v vročini, le lahen veter je hitel preko trave in šumel v vejah nad menoj.

Tedaj je pritegnilo mojo pozornost premikanje pod vrbo, oddaljeno kakih 50 korakov. Naprezal sem oči, a nisem nič ugotovil, ker je vetrič pozibaval visoko travo. Verjetno so postali obadi preveč sitni, ker sem opazil, da je srnjak jezno zamahnil z ušesi in se s tem izdal. Bil je moj znanec.

Srnjak pa ni kazal nobene volje, da se misli kmalu dvigniti iz prijetne sence. Čakal sem 20 minut, a se ni premaknil. Nič kaj ni kazal vneme, da bi se postavljaj pred menoj. Lahko pa jo na lepem pobriše. Zato sem se odločil, da ga bom poskušal zalesti. Nekaj korakov od vrbe je gosto grmovje, po njem pa vozna pot. Po tej poti sem mislil izvesti svoj načrt. Skočil sem s preže na drugi strani vrbe. Priletel sem na vse štiri in naglo dvignil glavo. Nič se ni zganilo pri vrbi. Ubral sem jo po klancu, ko pa sem pomolil glavo iz grmovja ni bilo srnjaka nikjer. Gotovo me je do-

bil v nos\* in se izmuznil tiho kot lisjak. Spomnil sem se lovske smole in si dejal, da se tudi mene drži, čeprav nisem lovec.

Minil je čas srnjega svatovanja, na njivi ob gozdu je vzvevela ajda, kot bi jo čez noč zapadel sneg.

Zopet sem se potikal po gozdu brez pravega cilja. Sredi travnika, ki ga po sredi deli plitev jarek, obraščen z grmovjem, sem zagledal rdečo liso. Kot bi mignil sem bil v gostem grmu. Previdno sem pogledal skozi veje. Bil je moj stari znanec.

Pomaknil sem se še nekaj korakov naprej, potem je pa zmanjkalo grmovja. Srnjaka mi je zakrivalo nizko grmovje. Izkoristil sem to ugodnost in se pričel plaziti proti njemu.

Pomislil sem, da bi me lahko kdo, če bi me opazoval, imel za pretpotopnega plazilca, ki živi še v atomski dobi. Ko sem prilezel za nekoliko višje grmovje, sem se dvignil. Takrat pa je, kot bi ga izstrelil, vrglo srnjaka pred mene. Stal je dobrih 25 korakov pred menoj kot ulit iz bron, z glavno proti meni in z nekoliko pridvignjeno sprednjo nogo. Napet je bil kakor lok, pripravljen, da vsak hip odskoči.

Čeprav je bilo za moj aparat nekoliko predaleč in tudi svetloba ni bila najboljša — sonce je zlatilo le še vrhove borov — sem se odločil za »strel«. Previdno sem jel dvigati aparat, a preden sem uspel, je srnjak z elegantnimi skoki zginil v gozdu.

Zaželel sem mu srečno pot in iz gozda mi je odgovoril s krepkim bov — bov.

Branko

### Jelen invalid

V pretekli vojni je tudi naša družina kakor tisoče drugih doletela zla usoda. Bili smo izseljeni na Zgornje Bavarsko, blizu mesta Ingolstadt. Zaposliti sem se moral v neki tovarni. Delavci so bili večinoma sami ujetniki: Rusi, Francozi, Poljaki. Nemcev je bilo bolj malo. Med njimi je bil mojster že ves siv in sključen. Nosil je klobuk, na katerem sem koj prvi dan opazil celo vrsto krivčkov in čisto majčkene, gamsovemu čopu podobne šopke. Kadar sem bil na nočni izmeni, sem videl, da je vsak večer prinesel tudi puško. Prepričan sem bil, da je ta mož lovec — zakaj bi sicer nosil puško s seboj v tovarno. Nekega dne sem se ojunčil in sem ga vprašal, če hodi na lov po končanem delu. Povedal mi je, da gre vsako jutro na race in

\* Tudi gluhi ni, da bi ne slišal ali pa ne čutil skoka na tla.

kljunače, pa tudi pižmovke da so zelo pogostne. Od tistega dne sva postala kar prijatelja. Vsak večer mi je prišel povedat, kako je bilo zjutraj na lovu. S časom sva se tako navezala drug na drugega kakor bi bila že stara prijatelja. Pripovedoval mi je tudi, da je bilo na Bavarskem pred Hitlerjevimi nasiljem mnogo divjadi, od prepelic do jelenjadi, da pa so nacisti vse preveč pobili ker tudi z divjadjo niso imeli usmiljenja.

Kadar sem utegnil, sem tudi sam hodil v naravo; najraje proti večeru, ob leno tekoči Sandrach, ki je tekla za vasjo. V bičevju sem dostikrat opazoval race in se prvič seznanil tudi s pižmovko. Dokler je plavala po vodi, je še kar izgledala, ko pa se je skobacala iz vode in sem videl goli rep, se mi je zagnusila. Spomnil sem se na podgane, ki so hodile v tovarni v stranišča in niso bile dosti manjše od pižmovke.

Tako sta minili dve leti in po zlomu fašističnega nasilja si je na Bavarskem tudi divjad nekoliko opomogla. To se je že po enem letu opazilo, posebno pri zajcih in jerebicah, saj jih je bilo že tisto jesen precej, ker jih pač nihče ni smel loviti.

Starši so čakali na povratek v domovino, kar pa seveda ni šlo tako čez noč. Takrat sem se seznanil z dvema rojakoma, ki sta bila zaposlena pri ameriških okupacijskih oblasteh in sta imela starše že dalj časa v Ameriki. Sam ne vem, kako je nanesel pogovor na divjad in lov, pač pa vem, da sta imela tudi ona dva precej lovske krvi. Tako smo se lepega dne zmenili, da gremo loviti in to kar z vojaškimi puškami. Toda ne na zajce, temveč na srnjad in jelene smo se odpravili, ki jih je bilo v malo oddaljenem gozdu še kar precej. Do tja smo se peljali z džipom. Djuro in Peter, kakor jima je bilo ime, sta vzela še enega svojih prijateljev s seboj, tretji je namreč vozil, tako da smo vsi trije lahko nemoteno opazovali okolico. Malo pred mrakom smo že opazili nedaleč pred nami rdečo liso, ki se je pasla kar ob cesti in je nato zginila. Iz nasprotni smeri je namreč pripeljal motor in smo vozili bolj počasi. Nenadoma opazim, da je izstopila iz gozda neka večja žival. Nisem vedel kaj naj bi to bilo; srnjak da ni, sem takoj vedel, za jelena pa se mi je zdelo premajhno. Brž opozorim ostale tovariše in jim pokažem smer. Šofer je že ustavil avto. Peter je imel puško tudi že priložnost. Rezek pok, neznana žival se hitro okrene in zgine. Šofer požene vozilo na kraj, kjer je stala

žival, brž poskačemo z vozila in že slišimo pokanje dračja z enega mesta. Dospeli smo tja — pred nami je ležal v zadnjih trzljajih jelen — damjek, ki sem ga videl prvič tako ob blizu.

Bila je krasna žival, toda jelen-invalid, ki je imel le tri noge. Zadnja leva noga je bila tako lepo zarasla kakor da bi bila operirana. Kakšne muke je morala uboga žival prestati, preden se ji je poškodba tako lepo zacelila. Morda je bil jelen poškodovan celo od kakšne bombe. Tudi rogovje je bilo izmaličeno. Ena veja je bila krasno lopatasta, druga pa samo kakih petnajst centimetrov dolg in zakrivljen kren, kakor močan gamsov rogelj. Po moji cenitvi je tehtal okoli 100 kg, saj je bil zelo rejen. Verjetno je hodil tja samo na pašo in k vodi, drugače pa je le miroval. Na treh nogah se mu je le malo težko godilo. Za propagando smo ga potem vozili po mestu in verjetno so se marsikateremu meščanu cedile sline. Tudi nam je šel jelen kar v slast. Dobil sem ga precejšen kos, da smo ga imeli nekajkrat za kosilo, saj takrat je za meso trda predla.

Edino kar me še spominja na ta lepi dogodek je palica, ki sem jo naredil iz rogovja tega lepega invalida. Škoda, da tudi pri nas nimamo v bližini te divjadi. Saj bi danes kot lovec čisto drugače užival v njegovi bližini, tem bolj, če bi imel priložnost, da bi katerega uplenil.

Avgust Kramberger,  
Prevalje

### Lov na kuno

Lovec, posestnik je šel, seveda brez puške, gledat svojo hosto. Ko pride v svoj gozd, zapazi sled kune. Malo dalje zagleda kuno, ki skače po snegu. Lovec jame premišljevati, kako bi dobil to dragoceno živalco v roke. Med tem se kuna požene po nekem štoru, ki je bil votel in zgine vanj. Lovcu šine v glavo misel, brž sleče suktnjo, jo povezne čez vrh tega štora, suktnji pa zaveže rokave. Koj zapazi, da ima štor še dve luknji. Ne pomišlja dolgo, marveč sleče še hlače, zaveže hlačnice in jih natakne na luknji. Bilo je mrzlo novembrsko vreme. Sedaj misli, da ima kuno že v rokah. Poišče šibo in začne izganjati kuno iz votlega štora. Toda kuna se ne premakne. Lovec hodi okoli štora in premišljuje. Ker ne vidi druge pomoči, si odtrga še eno hlačnico od spodnjih hlač in zakuri pod štorom misleč, da jo bo izgnal z dimom v nastavljeno past. A bilo je premalo dima. Zato si odtrga



še drugo hlačnico in podkuri tako, da je kuna naglo skočila v nastavljeni hlače, ki jih vrže na tla in vleče precej daleč po hosti. Presenečen lovec teče na pol nag za hlačami in kuno. Preden pride do hlač, je bila kuna že zunaj ... Zbeغان in brez spodnjih hlač se lovec vrača domov. Doma pove to svoji ženi in kajpak žena ga jame zmerjati, ker mu bo morala kupiti nove spodnje hlače. Tako je ostal lovec, ki hodi brez puške, brez dragocenega kožuška in spodnjih hlač.

Milan Podlogar,  
Srnjak 8

### Moj prvi jelen

Že leta in leta sem se namerjal, da bi v našem glasilu opisal uplenitev prvega jelena. Seveda, ker jelena nisem uplenil, tudi članka ni bilo. To pa sem doživel letos, kar takoj opišem, dokler je spomin še svež.

Iz zelene Savinjske doline sem bil leta 1949 službeno premeščen v Prestranek-Pivko. V rojstnem kraju sem med zelenim zlatom (hmeljem) videl le zajca in redko jerebico. Tu pa sedaj v temnem javornškem gozdu jelene, medveda, volka in prašiče. Pomislite, kakšna trenutna lovska sprememba zame, ko sem še mlad lovec. Prvi dve leti, da sem se vsaj delno spoznal s terenom in načinom lova, sem lovil v leskovo palico, kasneje sem si nabavil puško in zvestega braka. Ker nisem bil več lovec na jelenjad, mi to ni šlo od rok. Predvsem sem si želel trofejo jelena, ker mi je ta plemenita divjad najbolj priljubljena. Zato pa je tudi v zimskem času ne pozabim, ko jo je treba krmiti, kakor ne spomladi, da ji napravim solnice. Ko se zaradi šibkega zdravja leta nazaj nisem mogel lova aktivno udeležiti, sem se trdno odločil, da poiščem letos primernega jelena za odstrel. Že v drugi polovici avgusta, ko je bil jelen odprt, sem začel z zalezovanjem, da bi v času ruka vsaj delno vedel, kje se zadržujejo jeleni. Naša Lovska družina ima dober stalež jelenjadi, 47 jelenov in 82 košut in telet. To leto je imela za odstrel 5 jelenov, 5 košut in 1 tele. Toda, ko je začel ruk, so področne vojaške enote pričele z vojaškimi vajami in vstop v predele, kjer se zadržuje jelenjad, nam je bil onemogočen. Tolažil sem se, da bom jelena dobil tudi po končanem ruku na zalaz. Toda stvar je bila ista! Manevri so se pričeli že prve dni oktobra, ko je odpadalo listje in je bil čas ugoden za zalaz in so trajali s presledki vse do konca

leta. Jelenjad je bila v tem času tako vznemirjena, da je ni bilo moč izslediti, povečini pa se je umaknila visoko v gozdove Javornika in Snežnika. Tako se je končalo leto 1951.

Lovska družina Pivka je ena najmočnejših na območju LZ Postojna in šteje 56 rednih članov, ki pa se v tem letu v našem lovišču lovsko niso mogli udeležiti v blagajna je ostala prazna. Zaradi tega je družina dobila podaljšan rok odstrela za 16 dni. Dne 7. januarja 1962 je bil določen lov, a na žalost jih je od 56 članov sodelovalo le 9, ker ostali niso bili obveščeni. Bilo je lepo zimsko jutro. Burje kot navadno ta dan ni bilo. Temperatura  $-3^{\circ}$  C, torej ugoden dan za lov na jelenjad, le škoda da je bil sneg le po zametih in v senčnih predelih. Gospodar in vodja lova sta nas postavila na stečine jelenjadi, sama pa sta obšla večji predel lovišča, da ugotovita, če je v njem jelenjad. Že ko sta se vračala, je moj sosed ustrelil košuto. Po enakem obkroževanju proti Trojici je padla druga košuta. Zanimivo je, da sta obe košuti bili sami. Na samem vrhu Trojice smo se odpočili, okrepcali in na soncu ogreli. Domenili smo se, da gremo proti domu do glavne ceste na Javornik, vsak zase, od tam dalje pa skupaj. Jaz sem se po poti pridružil lovskemu tovarišu Janezu. Počasi in pozorno sva hodila v žarkih poslavlajočega se sonca. Nenadoma se oglasi nad nama šoja, pred nama pa sta skočila dva kosa jelenjadi v smer Trojice. Spremenila sva svoj načrt in jo mahnila na Vrh pri Trojici, kjer je po Levstikovi povesti svoječasnno živel in kraljeval Martin Krpan s svojo kobilico. Ko sva stopila na Vrh, mi Janez namigné, da se v leskovini nekaj premika. Pokazalo se je rogovje jelena. Premaknil sem se za dva koraka, jelen pa na čistino in naju gledal. Ko se premakne jelen, ugotoviva, da hodi po treh. Takoj je bila puška pri licu, roka se je umirila in jelen je obležal v ognju. Počakala sva, da se je odmev strela porazgubil. Ko sem stopil k jelenju, je obrnil svoje srebrne oči proti meni v znak, da sem ga rešil nadaljnjih muk in se umiril. V tem času sta do naju prišla dva lovska tovariša in smo skupaj na veliko presenečenje ugotovili: jelen je bil 6 let star vilar telesno izredno velik, a sama kost in koža. Prvo desno nogo je imel popolnoma suho, krajšo od druge za 18 cm, parklje na tej nogi 8 cm daljše, spredaj prekrizane, znotraj pa je imel votlino, kot da bi bil parkelj umetno posušen. Veščaki so

ugotovili, da je bil jelen pred kakima dvema letoma ustreljen s šibrenico iz neposredne bližine v desno sprednjo nogo. Zaradi težke rane je jelen okrnel iz najmanj šesteraka v žalostnega vilarja. Očiščen in brez glave je tehtal 82 kg.

To je zgodba prvega mojega jelena, ki se zaradi žalostnega plena niti ni končala z zadnjim pogonom.

Miha Vasle  
LD Pivka

### Dihur — kuna

Pred nekaj leti 2. februarja (svečnica) zjutraj okoli sedmih, bil sem še na postaji, ko priteče deklet in kliče na pomoč: Dihur v kurniku davi kure, na kuri je in ji iz glave pije kri. Na hitro se oblečem, pograbim trocevko, v cev pa vtaknem naboj, katere številke ne vem in pohitim na dvorišče. Bilo je okoli 30 cm pršiča. Kure so kar naprej v kurniku vresčale. Rečem ženi in dekletu, naj dregajo s šibo skozi majhno luknjo v kurnik. V tem že skoči v sneg dihur in beži proti drvarnici. Streljal sem kar na slepo, da bi dihur ne ušel v drvarnico. Seveda sem zgrešil, vendar je prestrašena roparica spremenila smer in jo ubrala proti sadovnjaku. Prazno puško vržem v sneg in jo uberem za dihurjem, se vržem nanj in ga z golimi rokami zgrabim. Kje sem dihurja zgrabil ne vem, ker se je vse to odigralo v pršiču. Čez kakih pet minut čvrstega stiskanja rečem dekletu naj ona malo podrži, ali naj stopi na dihurja. Jaz sem pa počasi popuščal in občutil, da se dihur ne giblje. Zadavil sem ga bil z rokami. Poiščem v pršiču trocevko, pograbim roparico, jo jezen odnesem v hišo in jo v veži vržem v kot. Z ženo in dekletom se vrnemo v dvorišče, da pogledam v kurnik. Krvavo delo roparice je terjalo 17 kur, petelina in puro. Živa je ostala samo ena kura, ker smo roparico prehiteli. Po pregledu mrtvih kur sem ugotovil, da je vsaka imela na glavi za grah veliko luknjo, iz katere je roparica sesala kri. Kot učitelj sem moral ob 8 uri biti v šoli na pouku. V veži pograbim ne gledajoč nesrečnega dihurja in ga spotoma izročim sosedu logarju Jošku Kozelu s prošnjo, da ga odre. Opoldne ko sem se vračal iz šole domov, me pokliče logar in mi pokaže, kaj sem uplenil. Bila je prava kuna zlatica.

Na moje presenečenje, veselje in žalost sem za 19 košiči z golimi rokami ujel kuno zlatico.

Viktor Lipovec,  
LD Banjaloka



*Pod Ilovo goro  
so lovci  
LD Tabor  
in Grosuplje  
uplenili  
11. febr. 1962  
8 divjih  
prašičev,  
18. febr. pa 3  
Foto P. Adamič*

### Uspešni pogoni na divje prašiče

Kakor marsikje tudi pri nas delajo divji prašiči škodo kmetom, nam lovcem pa neprilike. Kmetje godrnjaje ugotavljajo škodo na njivah, lovci pa prese-dimo marsikatero noč na visoki preži ob tajinstveno šumeči koruzi. Navadno je tako, da se nekako menjavamo, da pridemo vsak drugi večer na določeno mesto enkrat lovci in drugič črnuhi, prav redko pa oboji hkrati.

Naša družina Tabor pri Grosupljem ima zelo primerno lovišče za prašiče, predvsem predel Luče, Ilovagora, Zagradec. Zato je družina že organizirala več uspešnih pogonov v tem predelu.

Na prvem takem pogonu je naš Džuro uplenil dve svinji, pri drugem pogonu s sosednjo družino Grosuplje je padlo kar 8 ščetinarjev. V tem pogonu je LD Grosuplje uplenila 5 prašičev, naša pa 3. Pri tretjem pogonu so padli zopet 2 svinji in 1 merjasec. V dobrem mesecu je bilo uplenjenih 13 divjih prašičev. Pri vseh pogonih so se odlikovali lovci — gostje, posebno Ivo Majcen, ki je vsakrat uplenil po enega prašiča.

Da so pogoni uspešni je predvsem zasluga dobre organizacije pogona, drugo pa obilica želoda v preteklem letu, da se prašičem ni bilo treba seliti za hrano.

Rudolf Gruden  
LD Tabor pri Grosupljem

### Novoletni lov

Prvega januarja popoldne džipa orjeta v sneg proti Frati. V dolini ob Krki in proti Novemu mestu ga je čez noč pobralo. Zavel je topel veter in z novim odpihal vse staro. V gozdu pa je sneg obstal. Premetava nas z ene strani ceste na drugo, da se malce zaskrbljeno spogledujemo in se presedamo. Ko se pripeljemo že precej visoko, nekoliko na pol poti do lovske kočice novomeške družine se džipa ustavita. Preko ceste leži drevo, ki ga je sneg podrl, kot da se hočejo gozdovi braniti pred brnečimi motorji in izpuhi plinov. Žaga in sekira kmalu drevo odstranita. Petdeset metrov naprej zopet sekira in žaga in tako še večkrat. Končno se le prebijemo do kočice. Majhna je in ljubka kot pravljica, med iglavci in tremi visokimi bukami. Oblaki se pode na vse strani; borita se sever in jug. Kakšen bo jutri dan, se sprašujemo.

Okoli štirih popoldne je že in če pohitimo, lahko še pogledamo po sledovih pod kočo, kjer so kotanje z globokim snegom in kjer je vedno kaj živega.

Pripravimo puške, nekaj krepel in krenemo za kočo. S seboj imamo psa Bojčita, pravega strokovnjaka za prašiče. Dva se napotita v kotanjo, ostali pa se razporedimo naokoli. In že zaslišimo kričanje in vpitje, Bojči pa ne da glasno. Če Bojči ne zalaja, ni nič, torej je dolinica prazna. Tudi sledov ni bilo. Zvečeri se in rahlo rosi. Malce zaskrbljeni smo. V kotu sobice sloni devet pušk.

Kaj prašiči, zajci, zajci, zbode nekdo. Z zajci sem imel pa to jesen res smolo, prizna Lojze. Medjuš, toliko, da še vem, kakšen je. Samo en dan sem streljal po njih, pa nič pobral. Streljam, zajec pa steče in postavi možička. Mast, si pravim in še enkrat usmodim. Zopet steče in se ustavi, tako da sem ga moral zgrda pognati, da je šel. Po nekaj takih zgodbicah utihnemo in zadremljemo.

Okoli četrte ure pogledam na zvezde. Ko vstanemo, nas pozdravi sonce, prav kot smo si želeli. Kmalu zapoje lovski rog in kliče lovca, ki sta navsezgodaj šla presledovat. Kmalu se pokazeta njuna zelena suknjica pred kočo.

Nobenih sledov v snegu.

Sedaj vemo, kje so, pravi vodja Bele. Pet jih odide vzdolž ceste, ostali v hrib vse do tam, kjer se Brezova reber spusti v dolino Soteske in Straže. Z obronkov gozda se spustimo navzdol, da domnevno divjad potisnemo navzdol k položajem lovcev. Bojči je naletel na jelenje sledove in nas opozoril.

Ko se po kakšnih dveh urah sestanemo, odidemo proti mrhovišču, kjer v sezoni medvedji večerjajo. Naletimo na stopinje jazbeca in lisic. Vse je shojeno na zasneženi livadi, na kateri sva pred štirimi meseci z Jeseničanom Boškinom opazovala medvede. Še svetlo je bilo, ko je prikobal prvi, ko se je kar podolžno ulegel na kravo in kosil. Ko sva posvetila z lučjo, je vstal in za-



Franc Pirkovič z uplenjenim merjascem

brundal. Potem je sedel in gledal v luč. Pri tem je nejeverno, v taktu pomajeval z glavo, kot da ne more razumeti, odkod vendar to večerno sonce.

Za mrhoviščem smo našli sveži tir merjasca. Postanemo pozorni. Pripravimo puške in se

razporedimo. Z lovcem Stankom in dr. Furlanom odidemo v pogon.

Prebijemo se skozi skoraj neprehodno grmovje in jelovje. Kmalu smo vsi mokri. V kotanjah je snega do kolen in še več.

»Ej,« me pokliče Stanko. Našel je ležišče, iz katerega se še kadi. Zraven so stopinje divjega prašiča in Bojčita. Lajež nekje nad nama. Strel. Čez nekaj časa še eden in še eden. Lovski rog odmeva kar naprej, nad nami kriči šoja.

Potem se od nekje privlečejo megle in končno rog oznani konec. Čez kake četrt ure smo zbrani pri majhni kotanji, v katero se je zavlekel ranjeni ščetinar.

No, ta na pomlad ne bo šaril po koruzi in krompirju, pravijo lovci. Pirkovič mu je z enim strelom dal dovolj. Merjasec je tehtal 130 kg. Z drugim strelom je gozdar Jarc upihnil zvitorepko. Potem sta plen in nas odpeljala džipa. Na poti se večkrat ustavimo, da je vodja Bele ogledal sledove že za naslednjo nedeljo, kakor so pripomnili lovci. Za nami je ostal zasneženi tihi gozd in lep lovski dan.

Peter Breščak

#### Volčja nadlega

Iz Sodražice nam poročajo o zanimivem srečanju. Otroci iz vasi Ravni dol so v soboto 8. aprila 1962 nabirali na pobočju Travnje gore blizu vasi, bršljan. Naenkrat zapazijo dva volka, ki sta trgala vsak svojo srno. Volka

sta pred otroki zbežala in pustila svoj plen na mestu. Otroci so takoj javili najbližnjemu lovcu, ki je obvestil ostale člane LD Sodražica in ki so takoj priredili pogon na volkove. Pogon je bil brezuspešen, ker so bili lovci prepozni. Odnegli so le ostanke, ki sta jih volka pustila; manjša srna je bila skoraj popolnoma požrta, večja pa le načeta in je nosila dva že popolnoma razvita plodova.

J. L.

#### Strojenje kože

Lovci čestokrat pridejo do dobrih in redkih primerkov kože, ki bi jih hoteli obdržati kot trofejo, ali jih uporabili za svoje potrebe. Mnogim je otežkočeno dajanje kože v strojenje, pa tudi podjetja nerada prevzemajo posamezne kože in tako lovci v mnogih primerih ostanejo brez trofeje. Posebno je to težko za lovce na podeželju, kjer ni kožarskih zadrug ali podjetij.

Navado se kože posuše, potem pa se nanje pozabi. Razvlečejo jih psi ali mačke, a najčešče jih gospodinje vržejo v smeti. Ob takem postopku trpi občutno škodo naša proizvodnja in tudi lovci sami, ki bi kože lahko koristno uporabili. Saj strojenje kože ni noben kompliciran postopek in kože se lahko ustroji z malo truda.

Opisal bom načrt strojenja majhnih kož, ki je preskušen in daje dobro ustrojene kože. Najbolje je strojiti surove kože, takoj po odrtju. Material za strojenje ni drag in si ga lahko vsak



Sarplanina  
1962

Foto A. Markić  
Zagreb

lovec že vnaprej preskrbi. Potrebno je emaljiran lonc ali skleda za 5—10 litrov ali kakšna druga posoda, ki ne oksidira, na primer lesen škaf.

Od surovin za strojenje je treba 1 kg stipse, 1 kg pšeničnih otrobov in nekaj soli. Kožo je treba pazljivo odreti in očistiti od mesnatih delov. Če želimo kožo kot trofejo, jo odremo na meh, sicer jo lahko že pri odiranju prerežemo na trebuhu. Ko je koža očiščena od mesnih delov, pripravimo strojila.

Za zajčjo in tej podobno kožo je potrebno 2 litra vode, 80 g stipse, 30 g soli in 150 g otrobov. Vse te surovine zalijemo z vodo in vanjo denemo kožico. Potopljeno kožo večkrat dnevno obrnemo, da se strojilo enakomerno vpije v vse dele kože. Kožo obracamo 7—8 dni, potem jo odcedimo in napnemo na desko ali vrata, kjer je prepih. Koža se ne sme sušiti na soncu. Napnemo jo z mesnato stranjo navzven. Ko se posuši, jo z leseno palico iztepemo po kosmati strani kože, da se iztresejo otrobi. Nato jo s ščetko počesemo vzdolž dlake, da dlaka dobi svojo naravno lego. Za tem kožo z notranje strani dobro navlažimo z vodo in zavijemo v večjo krpo ali vrečo tako, da je notranji del kože obrnjen na znotraj, zvit v zvitek. Tako zvita koža miruje 24 ur, da se omehča. Ko potem kožo raztegnemo, ji damo obliko kakšno želimo. Kožo nategujemo tako, da dobi čim večjo površino in se zravnajo vsi zgubani deli. Po raztegnjenju postavimo kožo na prepih, da se posuši in za tem še enkrat izprašimo otrobe iz dlake. Tako dobimo lepo ustrojeno kožo z majhnimi izdatki. Če ostanejo kremplji pri koži, moramo prej pazljivo izluščiti kosti iz nje. Če pustimo rep, ga prej previdno prerežemo do konca, ker ga sicer ne moremo dobro ustrojiti. Za tem ga zopet lepo zašijemo in ustrezno nastavimo. Če je koža za domačo uporabo, odrežemo glavo, ker je brez vrednosti.

Kože za trofejo nategnemo na kalup (model) primerne velikosti, ki ga naredimo iz desk in obložimo s časopisnim papirjem.

Za strojenje že suhih kož, pa je postopek nekoliko spremenjen. Suhe kože navlažimo z notranje strani z vodo tako, da se popolnoma zmehčajo. Material za strojenje pa je: 1,200 gr otrobov, 120 gr soli in 180 gr fino zdrobljene stipse. To vse dobro premešamo in z nastalo zmesjo dobro in enakomerno natremo notranji del kože. Kožo pri tem razpnemo na desko ali plošč. Nadragnjeno kožo potem zavijemo v zvitek tako, da mesnati del ostane zno-

traj. Vse skupaj zavijemo v večjo krpo ali vrečo in pustimo do naslednjega natrtja. Z istim strojilom natremo dva do trikrat dnevno skozi 7—8 dni. S tem je strojenje končano. Po 8 dneh kože iztepemo in postavimo na prepih, da se posuše. Vse ostalo je kakor prej opisano.

Tako se strojijo zajčje kože. Če strojimo lisičjo kožo, uporabimo dvojno količino materiala, za večje pa povečamo količino materiala v sorazmerju.

Morda je prvi poskus težak in lovcem v veliko zadovoljstvo in veselje, zraven pa tudi koristi.

Svetislav Bajić,  
Ilirska Bistrica

## MLADI PIŠEJO:

### Naša srnjad in gamsi

Iz člankov lovskega glasila smo se že mnogokaj dobrega naučili in je potrebno, da vsak nekaj prispeva k razvoju lovstva.

Čeprav so nekateri lovci proti skupnim lovom menim, da je to edino pravilen način. Pri tem načinu lova je tudi lažja selekcija divjadi, medtem ko pri posameznem lovu ustrelji vsak, kar mu pač pride pred puško.

V naših loviščih so predvsem zajci, srnjad in nekaj gamsov. Dolgo časa že zapažam, da se srnjad nekako seli. Končno sem našla tudi pravi vzrok temu. Mislim, da se tudi ostale lovske družine bavijo s tem vprašanjem. V naših gozdovih namreč manjkajo planje, kjer je srnjad dobila predvsem dovolj sočne pašne. Gozdna gospodarstva niso naklonjena jasam v gozdovih čeprav vemo, da so danes gozdovi pregesti, kar odbija divjad. Kmetje, ki imajo njive v neposredni bližini gozdov, se stalno pritožujejo zaradi škode na polju in mnogokrat pride do neprilik med lovske družine in kmeti. Če bi uspeli skupno z gozdnimi gospodarstvi rešiti vprašanje jas in livad in kake njivice sredi obširnih gozdov, bi naši divjadi naredili neprecenljivo uslugo. Pregost gozd namreč divjad odbija. Tako rešujejo stvar v sosednji Avstriji, kljub temu niso gozdni predeli na škodi. Take travnate jase bi izredno koristile ne samo srnjadi, temveč tudi gamsom, ki jih tudi nekaj je, pa se lovci boje, da se bodo zavoljo omenjenih razmer, odselili.

Sem hčerka lovca in hodim v 7. razred osnovne šole Paka. Po poti mimo strmega pobočja, skoraj vsak dan gledam in opa-

zujem gamse. Ta skalna divjad je tudi zaščitena, kar je edino prav, kajti namen lovcev tega okraja je, da jih čimveč in stalno pridrže v kraju.

Štefka Hriberšek, Paka št. 70  
p. Velenje

### Zalostna usoda srnjačka

Junijskega večera je bilo slišati s poti, ki vodi proti Studencam, neko čudno piskanje. Vsi smo prisluhnili, kaj naj bi to pomenilo. Ker je oče lovec, se je brž odpravil pogledat. Zelo ga je presenetilo, ko je moja sestra Milena držala v naročju vekajočega srnjačka. Vzeli smo ga, ker je bil brez matere, ki je tako pretresljivo poginila. V gozdu je živalco našla moja sošolka in jo seveda s težkim srcem oddala nam, ker je vedela, da je ne sme obdržati. Pri nas se je srnjaček kar hitro udomahčil. Pil je po steklenički. Tudi pes in mačka sta mu bila velika prijatelja. Bil je vedno na vrtu. Tu je obiral s prekel fižol doklej je segel. Tudi cvetice so mu bile priljubljene, najbolj vseh pa jagode. Toda našo srečo je skalila moreča žalost, ko je neki dan ob zahodu sonca ugasnilo nežno življenje našega ljubljenčka. Vsi smo imeli solzne oči. Še tisti večer smo ga pokopali na vrtu. Drugi dan se je stemnilo in huda nevihta se je razbesnela, kakor da bi se nebo hotelo maščevati nad okrutnejšem, ki je srnjačkovi materi vzel življenje, da ni mogla svojega otroka spraviti na življenjsko pot. Mislim, kakšno srce mora imeti človek, ki mladiču vzame mater. Ali ne pomisli, kako bi bilo njemu samemu, če bi zgubil najdražje. Dogodek me je zelo potrl.

Hermína Forenci, VIII a r.  
Poljčane



Pri fotografu

## To in ono o vzreji psa

Na letnih pregledih lovskih psov opažam že dalj časa, da telesna kvaliteta občutno pada. Hkrati se dogaja, da so mnoge lovske preskušnje psov slabo obiskane ali pa jih moramo zaradi neudeležbe celo odpovedati. Kje so vzroki? Mislim, da v veliki meri v masovnem in nenačrtnem vzrejanju. Danes misli vsak lastnik psice, da mora na vsak način pariti in vzrejati. Večina se ne zaveda, da vzrejanje lovskih psov ni trgovina niti šport, temveč odgovorno delo v korist lovu in kinologiji. Na nas lovcih je, da izločimo vse, ki s svojim neodgovornim delom kvarijo ugled lovske kinologije in nas sleparijo z manjvrednim naraščajem. Ne kupujmo mladičev dvomljivih lastnosti iz priložnostnih legel. Vsak resen kupec se mora namreč zanimati mimo telesnih tudi za lovske kvalitete prednikov ter pregledati tudi rezultate na tekmah in preskušnjah. Naslednji nasveti pa veljajo onim, ki se žele resno posvetiti vzreji uporabnih lovskih psov.

Psica, ki jo uporabljamo za vzrejo, mora biti vpisana v rodovno knjigo na podlagi pozitivne telesne ocene. Uporabimo pa le psico, ki ima telesno oceno najmanj »prav dobro«. Psice, ki imajo telesno oceno »dobro«, pritegnemo k vzreji le v primeru, če imajo izredne lovske zasnove. Ravnajmo se po načelu: Za pleme je najboljša komaj dovolj dobro. Med našimi lovci je zelo razširjeno mnenje, da ni važno, kakšna je psica, da jo le parimo z lovsko dobrim psom, pa nam je zagotovljen dober naraščaj. To mnenje pa je zmotno. Dobra psica je najvažnejši temelj vsake vzreje. Psica mora biti inteligentna in ubogljiva ter z obilico prirojnih lovskih lastnosti kot so: dober nos, vztrajnost, sledoglasnost, vodoljubnost, volja za do našanje in vodljivost. Dobra psica mora biti tudi primerno ostra, kajti tudi ostrost se podeduje po materi. Sicer lahko spregledamo, če psica ne davi roparic, biti pa mora dovolj ostra, da jih zaustavlja in vztrajno oblaja.

Seveda je nujno, da smo dosledni in previdni tudi pri izbiri plemenjaka. Pri nas se je udomačila navada, da skoraj vse psice parimo s prvakom na zadnji razstavi ali tekmi ali pa z najnovejšim importom. Take nenačrtne paritve se nam seveda v najkrajšem času krepko otepajo, ker imamo takoj samo sorodstvo in smo nato v zadregi za plemenjake. Dejansko bi paritve pri vsaki pasmi moral svetovati in voditi za to pooblaščen sodnik oz. vzrejni svetovalec, ki bi s pomočjo rodovne knjige in ostalih važnih podatkov lahko svetoval primerne paritve ter skrbel za pravilno in sistematično uporabo im-

portiranih plemenjakov. Razumljivo, da ne uporabimo za pleme psov, ki nimajo telesne ocene najmanj prav toliko in ki niso uspešno prestali vsaj preskušnje za naravne zasnove. Plemenjak mora imeti odličen nos, biti mora vztrajen in sledoglasen ter tudi oster na roparice. Večkrat opažam, da posameznim vzrediteljem in tudi sodnikom dopadejo filigrantni in nežni samci, ki so po svoji zunanosti bolj podobni psicam. To pa so slabi plemenjaki. Pes mora kljub plemeniti zunanosti biti krepak in robusten ter mora že na zunaj pokazati svojo moškost. Krepak, ne prekratek hrbet, dobra hoja, močne kosti brezhibne šape, vse to so telesne vrline, ki jih mora imeti plemenjak. Pri psu in psici pazimo tudi na primerno telesno višino. Nezaželeno so nizke in zavaljene živali, ravnotako tudi visoke in ozkih ter plitvih prsi. Pri obeh partnerjih bomo pazili, da niso oni ali njih predniki obremenjeni z dednimi napakami, da so brez nervoznih, streloplahih in epileptičnih prednikov. Tudi nagnjenost k pasji bolezni, raznim ekcemom in napakam v zobovju izključuje od vzreje.

Najugodnejši čas za paritev psice je 11. do 13. dan. Razumljivo je, da si plemenjaka zasiguramo pravočasno in lastniku psa najavimo svoj prihod. Netaktno je, če se pojavimo s psico ne-



Mama se igra z otroki

Foto Z. Vidmar  
Fotolik, Celje



Borba za skledo

Foto Z. Vidmar  
Fotolik, Celje

najavljeni ali pa jo celo brez dogovora pošljemo v zaboju. S pravočasnim dogovorom in privoljenjem lastnika psa pa tudi sami sebi prihranimo marsikakšno razočaranje. Najbolje je, če psico vodimo na parjenje sami, kajti nekatere se v tujem okolju obnašajo precej divje, skušajo uiti, zavračajo psa itd. Enkratni zaskok zadostuje. Če ostane psica neoplojena, je navadno krivo njeno zdravstveno stanje ali pa je psica predebela. Tudi po paritvi moramo na psico še paziti, ker jo lahko zaskočijo še drugi psi in je seveda takšno leglo zelo pestro, vendar brez vrednosti in ga ni možno vpisati v matično knjigo. Če moramo leglo uničiti, storimo to takoj po poleženju. Takrat namreč psica skoraj nima mleka in začnejo mlečne žleze krepko delovati šele ko mladiči prično sesati. Zato je napačno, da puščamo v takšnem leglu po enega ali dva bastarda, da ne bi imela psica težav z mlekom. Teh križancev nato ponavadi nihče ne uniči in jih dobe v roke nelovci. Kasneje se pa čudimo, od kod psi, ki vztrajno preganjajo in uničujejo divjad.

Brejo psico krmimo s tečno in izdatno hrano, pazimo pa, da se preveč ne odebeli, da ne bi težko poglela. Zato poskrbimo za izdatno gibanje in tekanje, po sedmem tednu pa varujemo psico pred morebitnimi poškodbami, ki bi jih lahko dobila pri vodnem delu ter pretepu z drugimi psi, roparicami ali divjimi prašiči. Pri normalnih psicah, pri katerih smo poskrbeli za pravilno prehrano in izdatno gibanje, bo porod normalen in bo psica opravila vse sama brez tuje pomoči. V petem tednu brejosti damo psici

sredstvo proti glistam. Najboljši je kamala prašek, ki hkrati vsebuje tudi odvajalno sredstvo. Kuro ponovimo v sedmem tednu brejosti. S tem enostavnim postopkom se izognemo glistavosti mladičev, ki nam kasneje lahko dela obilo preglavic in močno škoduje razvoju legla. Psici pripravimo nekaj tednov pred porodom primeren prostor tako, da se ga pravočasno navadi. Prostor mora biti čist, suh in brez prepriha. Najboljša je lesena hišica v obliki zaboja, ki mora biti za srednjevelike pasme velika  $80 \times 80$  cm in visoka 60 cm. Špranj ne sme biti, ker skozi nje vleče, pred vhod pa obesimo primerno vrečo. Tla nasteljemo ca. 10 cm na debelo s čisto praprotjo in slamo. Ca. 10 cm nad nastiljem pribijemo na vse štiri stene 10 cm debele late. Na ta način preprečimo, da bi psica pomečkala mladiča, ki slučajno zaide med njo in steno. Tla zaboja naj bodo gladka in čisto poribana, kajti psica ob poganju razkoplje steljo in poleže mladiče na golem ter nato tudi z lizanjem očisti mladiče in tla pod njimi. Vzrejna gajba naj stoji na primernih podstavkih, da zavarujemo leglo pred talnim mrazom in vlago.

Normalno poleže psica 63 dan. Manjše razlike so možne. Opazil pa sem, da pridejo številna legla nekoliko prej na svet, medtem ko se pri maloštevilnih leglih porod redno zavleče za nekaj dni. Samo pri psicah, ki so bile večkrat zaskočene v presledku 1 do 2 dni, lahko nastanejo komplikacije. Pri porodu pustimo psico v miru, v zaboju pa ji pripravimo mleko ali vodo, ker jo precej muči žeja.

Psico pustimo nato še preko noči pri miru, zjutraj pa pregledamo leglo. Če so mladiči vsi skupaj in jih psica mirno doji in neguje, je ne vznemirjamo in pustimo leglo v miru do tretjega dne. Če pa opazimo, da leže mrtvi mladiči ob strani, jih odstranimo. Psica izrine iz legla tudi umirajoče slabiče in se nikar ne trudimo da jih podtaknemo nazaj v leglo češ, da se bodo ogreli. Psica s svojim nezmotljivim instinktom odstranjuje za življenje nesposobne in je prav, da te mladiče odvezamo in pokončamo.

Tretji dan leglo natančno pregledamo in ne pustimo več kot 6 mladičev. Psica ima namreč na vsaki strani največ 6 seskov in lahko zato od začetka ležeč na strani doji največ 6 mladičev.

Materino mleko je poleg sonca, toplote in zraka glavni pogoj za dobro uspevanje legla. Hladni in vlažni prostori, kurjene sobe ali zatohli hlevi so neprimerni za mladiče. Seveda skrbimo tudi za čistočo in zato je nujno, da že brejo psico očistimo vsega mrčesa. Prehrana psice naj bo izdatna in ne vodena ali pa celo začinjena. Odlično je kozje mleko in to tudi za prehrano legla. Kravjemu mleku primanjkuje apna, zato poskrbimo za dodatek v obliki telečjih kosti ali krmilnega apna. Redno krmimo tudi zdravo surovo meso, ki ga drobno zrežemo ali zmeljemo. Kot dodatek krmimo ovsene kos-

miče, zdrobljen riž, kruh, koruzne žgance itd. Mladiče pričnemo krmiti stare 3 do 4 tedne. V tem času opazimo, da psica nima več dovolj mleka. Krmimo 3 do 5 krat dnevno. Mleko z ovsenimi kosmiči, koruzno moko ali zdrobljenim rižem in tu in tam za spremembo namesto mleka juha iz telečjih ali ovčjih kosti, so najboljša hrana za mladiče. Dodamo kapljico viganola in nekaj krmilnega apna ali pa mehko telečjo kost za glodanje in zabavo. Hrani dodamo tudi sveže zmleto zdravo meso in naribano rdeče korenje. Pri prvih obrokih pomočimo psičkom gobčke v hrano in kaj kmalu se nauče jesti ter postanejo pravi požeruhi. Medtem pa malomarni vzreditelji še ne pomislijo na krmljenje in jih na to opozori šele totalno shujšana psica. Tudi potem navadno krmijo mladiče z razredčenim mlekom ali vodenimi juhami. Takšno leglo v rasti zaostane, postane rahitično in dobi velike napete trebuhe. Zato roke proč od takšnih mladičev, kajti zamujeno je silno težko ali pa celo nemogoče nadoknaditi. Zanemarjena legla so navadno tudi polna mrčesa in močno glistava. Mladiči iz takšnih legel so neodporni proti pasji boleznim ter imamo z njimi stalne težave.

Z vzgojo mladičev pričnemo zgodaj. Ob krmljenju jih pokličemo z dvema kratkima žvižgoma in skoraj neverjetno je, kako malim pavalavcem ta klic preide v kri in meso. Kasneje je pri vzgoji in šolanju s takšnimi mladiči veliko lažje delo, ker jih dobimo vedno k roki.



**Z 41. občnega zbora Društva ljubiteljev ptičarjev**, 24. marca 1962 v Ljubljani: Iz poročil funkcionarjev je med drugim razvidno, da ima društvo 196 članov, da je v Sloveniji 662 ptičarjev, 233 šarivcev, da je bilo 1961 v register mladih psov vpisanih 78 legel z 221 psi in 153 psicami sedmih pasem, v Jugoslovansko rodovno knjigo pa 70 psov in 71 psic sedmih pasem ter uvoženi 3 psi.

Upravni odbor:  
predsednik: Vladimir Pleničar,  
podpredsednik: Julij Koder,  
tajnik: Pavle Cvenkel,  
blagajnik: Stane Logar,  
gospodar: Maks Turk,  
kroničar: Vinko Hribar,  
strok. poročevalec: Jože Škofic,  
odborniki: Viktor Logar,  
Stefan Tausig,  
Jože Logonder,

Lepo vreme izrabimo, da nudimo leglu obilo priložnosti za gibanje na prostem. Tu se izkaže prednost pomladanskih legel, ki rastejo v toplim in sončnem vremenu, pred jesenskimi legli. Poleg tega ne smemo pozabiti, da lahko mladiča iz pomladanskega legla v jeseni že vodimo v lovišče ter pričnemo s šolanjem.

Zanimivo je opazovati mladiče, ki kažejo v starosti 6 do 12 tednov že kaj različne lastnosti. Podjetneži že dajo glas brž ko vidijo posodo s hrano, nekateri se pretepajo kot odrasli, drugi zopet marljivo slede kure po vrtu, najpogumnejši pa že delajo dalje izlete po sadovnjaku in vedno najdejo nazaj po sledu. Idealno za vsakega vzreditelja bi seveda bilo, da bi lahko zadržal leglo do starosti šestih mesecev. Toda žal je to večini nemogoče iz materialnih in finančnih ozirrov. Mladiče pričnemo oddajati postopoma z 8 tednom starosti. Vesten vzreditelj dobro preveri, komu odda mladiča, ker ljubi živati in si želi prihraniti razočaranje ob spoznanju, da je mladiče, ki jih je vzrejal s tolikšno ljubeznijo, oddal v roke nevestnim in nekulturnim ljudem. Cena naj ne igra glavne vloge! Oddajmo rajši za prijateljsko ceno mladiča mlademu skromnemu lovcu za katerega vemo, da bo psa dobro vzrejal in vzgajal, kakor bahaču s polno denarnico, ki misli, da je zanemarjen pasemski lovski pes, ki ga ima doma na verigi, že spričevalo za njegovo lovsko pravičnost.

Slavko Kovač

Franc Sekne,  
Slavko Lenarčič,  
Janez Dolničar.

Nadzorni odbor:

predsednik: dr. Jože Rant  
Rudolf Bernik, st.  
Franc Barbič ml.

Proračun za 1962 je postavljen s 346 134 din.

Društvo je bilo v preteklem letu vsestransko delavno.

**Društvo ljubiteljev ptičarjev** vabi vse lovce vodnike, ki bi želeli postati sodniški pripravniki in se izpopolniti v študiju lovskega psa in dela z njim, da se prijavijo pri Društvu ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani, Zupančičeva 9/II, kjer dobe tudi vsa pojasnila.

**Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani** priredi v jeseni tekmo oziroma preskušnjo psov vseh pasem po krvnem sledu. Prireditev bo republiškega značaja v okolici Cerknice. Zato opozarjamo že sedaj vse lovce vodnike, ki se nameravajo s svojimi psi udeležiti te preskušnje. Posebno pa apeliramo na lovske družine, naj priporoče vsem vodnikom, ki imajo primerne pse za krvni sled, da že sedaj v lovni

sezoni uče in vadijo psa za to važno disciplino-krvoslednika. Naj ne bo lovske družine, ki ne bi imela šolanega psa, zmožnega za delo po strelu!

Kraj, čas prireditve in navodila bomo pravočasno objavili v glasilu Lovec in v dnevnem časopisu. Kdor bi želel navodila že sedaj, jih dobi pri Društvu ljubiteljev ptičarjev pri Kinološki zvezi Slovenije v Ljubljani, Zupančičeva 9/II. Za prireditev bodo pripravljena lepa darila.

Upravni odbor DLP

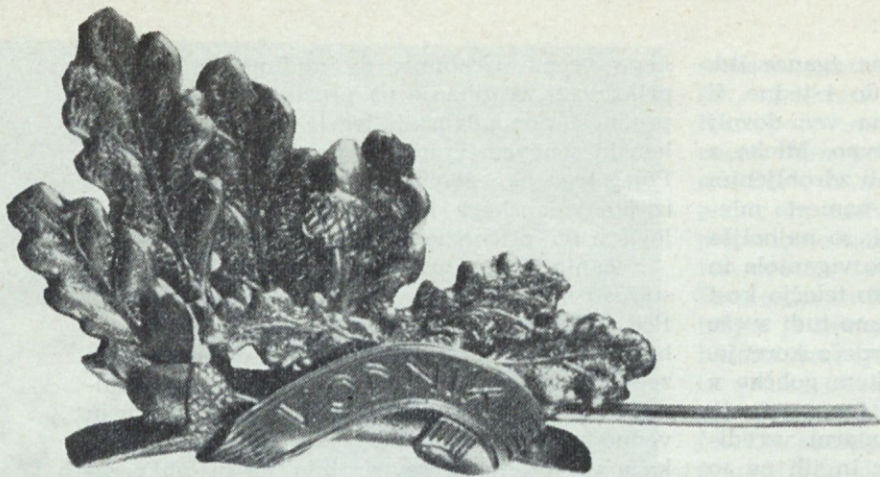
**Znak »VODNIK«** za vodnike ptičarjev, španjelov in prepelčarjev.

Ptičarji:

a) Srebrni znak »Vodnik« se podeli vodniku, ki je dosegel: — dve I. očni na jesenski vzrejni ali poljski ali širši poljski tekmi z dvema različnima psoma, — I. ali II. oceno z enim psom na uporabnostni tekmi.

b) Zlati znak »Vodnik« se podeli vodniku, ki je dosegel:

— I. ali II. oceno na 4 uporabnostnih tekmah s 4 različnimi psi,



— I. oceno na 4 jesenskih tekmah s 4 različnimi psi (na jesenski vzrejni, poljski ali širši poljski tekmi),

— I., II. ali III. oceno na dveh uporabnostnih tekmah in I. oceno na 2 jesenskih vzrejnih tekmah s 4 različnimi psi.

Španjeli in prepeličarji:

a) Srebrni znak »Vodnik« se podeli vodniku, ki je dosegel:

— I. ali II. oceno na uporabnostnih tekmah z 2 različnimi psoma.

b) Zlati znak »Vodnik« se podeli vodniku, ki je dosegel:

— I. ali II. oceno na uporabnostnih tekmah z 2 različnimi psoma.

D L P

### Prijavljene paritve

#### Lovski psi:

Kratkodlaki jazbečarji:

Bistra JRJki 212 — Dik JRJki 207, leglo je bilo 30. aprila 1962. Vzreditelj Franc Planinc, Pesje št. 18, pošta Videm-Krško.

Kckeršpanjeli:

Dana Obdravska RMSK 86 vpis v JR v teku — Aras Štajerski JRŠK 315, leglo bo 31. maja 1962. Vzreditelj Fedor Senkovič, Maribor, Cesta XIV. divizije številka 48.

Ada JRŠK 186 — Guši JRŠK 359, leglo bo 10. V. 1962. Vzreditelj Vido Drobnič Tržič, Bistrica 43.

Dedi Koseška JRŠK 222 — Robi JRŠK 248, leglo bo 8. junija 1962. Vzreditelj Boža Šimunac, Kranj, Zupančičeva 30.

Deva JRŠK 325 — Bis Dravograbski JRŠK 339, leglo je bilo 31. V. 1962. Vzreditelj Lovska zveza Celje, Razlagova 19.

Arka JRŠK 395 — Boj Hujanski JRŠK 293, leglo je bilo 25. V. 1962. Vzreditelj Mihael Gril, Blato 42, Slov. Konjice.

Bora JRŠK 218 — Ron Gaberški JRŠK 168, leglo je bilo 24. IV. 1962. Vzreditelj Leopold Bohel, Ljubljana, Grampovčanova 15.

Cmera Uskovniška JRŠK 170 — Ron Gaberški JRŠK 168, leglo je bilo 27. V. 1962. Vzreditelj Matija Kafol, Ljubljana, Titova 84/II.

Nemški kratkodlaki ptičarji:

Drina JRPki 1156 — Dren Biljenski JRPki 1614, leglo je bilo 25. IV. 1962. Vzreditelj Anton Mladovan, Ozeljan 6, pošta Šempas.

Beba Bratonska JRPki 2350 — Boj JRPki 891, leglo je bilo 4. IV. 1962. Vzreditelj Franc Kumin, Černelavci 7, pošta Murska Sobota.

Astra JRPki 1372 — Aro JRPki 1225, leglo je bilo 30. marca 1962. Vzreditelj Drago Klobučar, Središče 153.

Čila JRPki 2398 — Ris Prulski JRPki 2393, leglo bo 15. junija 1962. Vzreditelj Slavko Bergant, Medvode št. 8.

Atma Glinška JRPki 344 B — Pik Smarnogorski JRPki 1491, leglo je bilo 18. V. 1962. Vzreditelj Alojz Burica, Dragomelj 34, pošta Domžale.

Rega Prulska JRPki 2397 — Don Dragomeljski JRPki 1452, leglo bo 4. VI. 1962. Vzreditelj Gabrijel Treul, Ljubljana, Pintarjeva 27.

Bora JRPki 2275 — Kit Glinški JRPki 1739, leglo je bilo 18. V. 1962. Vzreditelj Karl Dovič, Nadgorica 30, pošta Črnuče.

Lovski terijerji:

Odra Travnogorska JRLT 1382 — Zoni JRLT 1247, leglo bo 10. VI. 1962. Vzreditelj Lovska družina Sodražica, sparna Travnogorska.

Braki jazbečarji:

Drina JRBj 1133 — Jup JRBj 836, leglo bo 25. VI. 1962. Vzreditelj Marjan Slatinšek, Gornji grad.

Besna JRBj 1186 — Car JRBj 1066, leglo bo 7. VI. 1962. Vzreditelj Ivan Andirjašič, Podgorje 40.

Alka JRBj 1116 — Cigro Rifniški JRBj 726, leglo je bilo 28. IV. 1962. Vzreditelj Franc Hiršel, Trbovlje, Zasavska 4.

Bistra JRBj 908 — Mik JRBj 675, leglo je bilo 28. IV. 1962. Vzreditelj Jože Medic, Podturn 21, pošta Dolenjske Toplice.

Asta JRBj 1128 — Ciko JRBj 624, leglo je bilo 29. V. 1962. Vzreditelj Slavko Bele, Novo mesto, Jerebova 2.

Ciga JRBj 1010 — Daki JRBj 781, leglo bo 3. VI. 1962. Vzreditelj Peter Zaplotnik, Pristava 38, pošta Križe.

Ajka JRBj 773 — Ciko JRBj 1212, leglo je bilo 23. V. 1962. Vzreditelj inž. Lojze Kocmur, Podgorje 29, Sentjur pri Celju.

Cuka JRBj 1241 — Ciko JRBj 624, leglo bo 3. VI. 1962. Vzreditelj Anton Geršič, Gornji Suhor 15 pri Metliki.

Resasti istrski goniči:

Blanka RMGRi 366 vpis v JR v teku — Belin JRGri 941, leglo je bilo 26. IV. 1962. Vzreditelj Vinko Borštar, Šentvid pri Stični.

Kratkodlaki istrski goniči:

Dara JRGki 2974 — Razor Travnogorski JRGki 2045, leglo bo 6. VI. 1962. Vzreditelj Anton Ruparčič, Retje 71, pošta Loški potok.

Drina JRGki 2044 — Dendi JRGki 1573, leglo bo 19. VI. 1962. Vzreditelj Alojz Brodnik, Kompolje 37, pošta Videm-Dobrepolje.

Obla Travnogorska JRGki 3138 — Bobi JRGki 2288, leglo je bilo 27. V. 1962. Vzreditelj Janez Jereb, Žiri, Ročeva št. 14.

Bistra JRGki 1028 — Runo JRGki 1311, leglo je bilo 21. aprila 1962. Vzreditelj Mirko Stritar, Rašica 34, pošta Velike Lašče.

Posavski goniči:

Bela JRGp 3601 — Argo JRGp 3579, leglo je bilo 30. IV. 1962. Vzreditelj Ivan Fink, Brod 15, Novo mesto.

Bora JRGp 1470 — Živko JRGp 3756, leglo je bilo 14. maja 1962. Vzreditelj Ivan Konečnik, Gradišče 11, Slovenj gradec.

Redka JRGp 2244 — Bliški JRGp 2194, leglo je bilo 1. aprila 1962. Vzreditelj Jože Klemen, Kranj, Ješetova 23.

Balkanski goniči:

Biba RMGb 36, vpis v JR v teku — Ari JRGb 1968, leglo bo 7. VI. 1962. Vzreditelj Andrej Abrahamsberg, Gorenja vas 73, pošta Ribnica na Dolenjskem.

Kinološka zveza Slovenije

### ODLIKOVANJE

Z redcm I. stopnje za zasluge na kinološkem polju so bili odlikovani: Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani, Janez Zupan, Ljubljana in Franjo Bulc, Mirna.

Kinološka zveza Slovenije



## TIENŠAN

Srečko Lapaine

Ko sem bil zaposlen v Kirgizki stepi, je bila vedno moja srčna želja, da pridem enkrat v Tienšan. To je pogorje z neslutnimi lovskimi doživetji, kakor sem posnel iz ruske literature.

Prvo priložnost, ki se mi je nudila, sem izrabil. Predlagal sem državi, da organiziram nakup kož na znamenitem sejmu centralne Azije, na planoti Karkara v tienšanskem pogorju. Ta sejem je pomenil za centralno Azijo isto kar sejem v Nižnem Novgorodu za Rusijo. Tu so se vsako leto shajali trgovci iz Turkeстана, Buhare, Hive, Fergane, Kitajske in Afganistana. Predlog je bil sprejet.

Opremljen s svojim vinčestrom, dvocevko in z zadostno zalogo nabojev sem se na hitro odpravil po Taškendski magistrali do postaje Aris. Tu sem predsedel na lokalno železnico do postaje Pišpek. To je bila tiste čase zadnja železniška postaja in od tukaj naprej je bil ves promet mogoč samo z vozom ali v sedlu. Danes pelje tukaj znameniti TURK-SIB to je turkestanosibirski železnica, ki povezuje centralno Azijo s Sibirijo. V mestecu Pišpeku sem se začasno ustavil, da si priskrbim potrebno vozilo. Semkaj sem tudi poklical svojega znanca, strokovnjaka za kože Fajzulla Amirova iz Orenburga.

Kakih 50 km od Pišpeka je mesto Tokmak. Tam sem imel dobrega prijatelja Kirgiza Nurmuhameda. K temu sem poslal sla in že drugi dan popoldan se je javil pri meni v gostilni njegov starejši sin Safir. Povabil me je v imenu očeta, da pridem takoj v goste v njihov aul. Ko sem mu razložil svoj položaj s prošnjo, da mi poišče primerno vozilo za sejem v Karkara, mi je še isti dan priskrbel zanesljivega voznika z dobrimi konji.

Ko je drugi dan prispel še Amirov, smo vsi trije takoj zapustili prašno in zadušno mesto Pišpek.

Dobri konji in brezhiben voz so prvi pogoj uspešnega pota v stepi, kjer ne najdeš niti žeblica kaj šele novo os, če se ti zlomi. Dneve lahko prečepiš na istem mestu preden pride od nekje pomoč.

Pot do aula Nurmuhameda pri Tokmaku je vodila po stepi, ki je pa bila v juliju že vsa od sonca požgana in brez vsakega življenja.

Ko sem se približal mestu Tokmak, me je Sarif naprosil, da sme pognati konja, da obvesti očeta o mojem prihodu. Samo pri tako preprostem nomadskem narodu kakor so Karakirgizi se je lahko še ohranila ta izredno pri-srčna, naravna gostoljubnost, ki sem je bil de-

ležen, ko sem zavozil v aul, kjer je bil aksakal (starešina) moj prijatelj Nurmuhamed. Komaj se je ustavil voz pred jurto (šotor) že me je prišlo pozdravit vse moško naselje aula z aksakalom na čelu (načelnikom-starešino) Nurmuhamedom.

Dvignili so me z voza in pod roko spremili v jurto. Posadili so me na častno mesto na preproge. Takoj je bil podan čaj z maslom in pričela so se obligatna vprašanja po zdravju živine, kar je prvo pri Kirgizih. Šele za tem pride na vrsto družina in drugo.

Takoj po čaju so servirali na lesenem pladnju z zavihanimi robovi kirgizko nacionalno jed biš-barmak. Biš pomeni številko pet in barmak prst na roki. In s petimi prsti smo se tudi zalagali s to nadvse okusno mlado jagnjetino, pripravljeno na poseben način.

Po prav izdatni večerji so nam ponudili v lesenih čašicah kobilje mleko, imenovano kumis. Pijača je izredno okusna, osvežujoča in pogasi vsako žejo. Ker je pa mleko prekvašeno, ima v sebi gotov odstotek alkohola, tako da se ga tudi nabereš.

Med tem so ženske pripravile na preprogah postelje. Gospodar nam je voščil lahko noč in se prav diskretno umaknil. Drugi dan seveda ni bilo govora, da bi nadaljeval pot. Ostati sem moral pri Nurmuhamedu.

Ker pa je Sarif prejšnjega dne opazil, da imam s seboj lovsko puško, me je povabil na lov. Vedel je namreč za par žerjavov z že odraslimi mladiči.

Ker so se žerjavi držali prav blizu aula, sva mahnila kar peš. Po precej močvirnati stepi, porasli na gosto s trsjem, sva se previdno pomikala med mlakami po Šarifu znani stezi. Izvrstno uho Šarifa je kaj kmalu ujelo žlobudranje žerjavov. Glas žerjava spominja od vseh ptic najbolj na glas človeka. Še nekaj korakov in pred nama na razdalji kakih 50 korakov sem ugledal par, samca in samico, kako se pomenkujeta in drug drugemu s kljuni čistita perje.

Dolgo se nisem mogel odločiti za strel na to izredno lepo in elegantno dvojico s tako ljubkim in za mene popolnoma novim obnašanjem. Še danes sem zadovoljen, da je moj strel zgrešil. Splašena dvojica je v trenutku vzletela in zgnila. Ko sva se s Šarifom vračala proti domu, sem opazil, kako naju žerjava v zraku spremeljata in obkrožujeta ter glasno negotujeta.

Popoldan po kosilu smo se namenili, da poskusimo na droblje. Na konjih smo z Nurmuhamedom in s sinom predirjali precej kilome-

trov preden smo zagledali v daljavi kakih 1000 korakov družino kakih šestih dropelj.

Kakor vedno opoldne pri hudi vročini se droplje uležejo in počivajo. Le dropljač budno pazi.

Kritja nismo imeli nobenega in kakor sem s triedrom ugotovil nas je bil »drofač« že opazil, ker je imel glavo obrnjeno naravnost na nas. Ker ni bilo drugega izhoda, smo se odločili, da se poskusimo dropljam približati v največjem diru računajoč, da pridemo tako do strele. Toda že pri prvih skokih konj so droplje že vstale in koj nato vzletele. Konje smo takoj ustavili, ker je bila vsa nadaljnja gonja brez smisla.

Lov na droplje je silno naporen in zahteva od lovca velikega potrpljenja. Zlasti v krajih, kjer je žival preplašena, le redko prideš do strele. Tudi teren, v katerem se droplje pasejo, je ponavadi zelo neugoden za lovca in odprta stepa z deloma nizko travo in brez grmičevja, nudi dropljam vse prednosti.

Kasneje morda opišem moj bolj posrečeni lov na droplje v akmolinski in atbasarski oblasti. Tu so bile droplje popolnoma domače, ker človeka in njegovih ukan še niso poznale. Le kak pastir je daleč v stepi naletel na take skrite droplje. Ker pa Kirgizi divjačine ne jedo, jih tudi ne zasledujejo. In v gluhi stepi raste mnogo grmičja, saksaula. To je nizko grmičevje, redko, poldrugi meter visoko in čigar deblo ne doseže debeline moške roke v zapestju. Ta grm raste tudi v najbolj suhih stepah. Zato ima pa močne, na vse strani razpredene korenine. Te korenine in posušeni živalski iztrebki so edino kurivo Kirgizom.

Ko sem drugo jutro zapuščal aul, me je čakal pri vozu prekrasen osedlan žrebec in sin Šarif tudi že v sedlu.

Nurmuhamed me je spremil do voza z besedami: Ne smeš sam v kraje, kjer si tujec. Zato pošiljam za spremljevalca sina in ti za ves čas tvojega bivanja posodim mojega najljubšega konja. Tudi ženske so doprinesle svoje. V vozu sem našel meh kumisa in zavoj z jedili.

Iz Tokmaka pelje pot še nekaj kilometrov po stepi, dokler se ne približa reki Ču. Reka Ču izvira iz jezera Issk-kula in se v svojem divjem zaletu poganja v soteski preko zadnjih obronkov Tienšana dokler ne doseže odprte stepe in se nekje v Akmolinski oblasti zgubi v pesku. V svojem zgornjem toku je reka Ču zaradi svoje brzine neprehodna in na več mestih je struga tako zavaljena z ogromnimi skalami, da vode, ki se vsa peni, sploh ni videti. Pot je vedno bolj kamenita in napeta. Od stalnega tresenja mi je v vozu vse teže sedeti. Mestoma moramo s poti odstranjevati razno navlako, da more voz sploh naprej. Med potjo se nam prav pred nosom venomer dvigajo kite kotorn. Videti je, da živalic tu ne preganjajo. Zlezem z voza, vzamem puško in že prvi strelji so mi dali plen.

Ker pa nisem vedel, kam z njim, sem raje prenehal s streljanjem. Ne vem koliko bi jih nastreljal, tako domače in neplašne so prhale pred menoj.

Kmalu smo zavili po klancu navzdol in pred nami se je pokazal edini most čez reko. Z mosta se nam je odprl prekrasen razgled na Jezero Issik-kul. Nepregledna vodna gladina in v ozadju visoke, skoraj navpične stene gorovja Tienšan. Pogled je bil tako lep in veličasten, da sem se odločil za odmor. Tudi konji so bili precej utrujeni.

Med tem ko sem si z daljnogledom ogledoval te prvič videne gore, mi je Šarif pripovedoval, kaka divjad je v gorah doma. Tu se jeleonom podobne koze, imenovane tauteke, le da imajo gamsje rogove. Razen tega so v gozdovih še druge vrste koz, imenovane sirke. Pred vsem pa je tu domovina največjega zastopnika divjih koz, to je kargali ali divji baran (ovis amonis). Ta kozel ima mogočne srpasto rakrivljene roge. Odrasla žival tehta do 150 kg. Dobiti vsaj enkrat pred oči tega kralja tienšanskih skal je bila moja največja želja.

Nadaljna pot nas je vodila ves čas ob jezeru. Pred nami so se nam odkrivali vedno novi vrhovi, dokler naposled nismo zagledali veličasten stožec gore Han-Tengri, visoke 6950 metrov. Ta najvišji vrh tienšanskih gora je skoraj stalno zavit v meglo in le redek ima srečo, da vidi ves s snegom pokrit trojni stožec v sončni luči.

Moja pot me je peljala v vznožje te veličastne gore, na planoto Karkara 4000 metrov nad morjem.

V prav idiličnem zalivu jezera smo se ustavili za nočevanje. Šotorov si nismo postavili, ker tu poleti prav redko dežuje. Zakurili smo in si skuhalih obligatni čaj. Prigrizek iz aula in kobilje mleko sta nam bila večerja.

Z zahodom sonca je površina jezera vse bolj valovila. Po zahodu sonca, ko se znoči, jezero preko 80 km dolgo in 40 km široko, tako vzvalovi, da je vsaka plovba nemogoča. Valovi so s časom postali tako silni, da smo ponoči morali prestaviti naše taborišče dalj od brega. Ponoči se jezero počasi umiri in zjutraj, ko smo se prebudili, je ležalo pred nami popolnoma mirno in gladko kot zrcalo. Lepota kraja nas je vse tako prevzela, da smo se odločili, da ostanemo do opoldan na mestu nočevanja.

Lepo jasno poletno jutro nas je zvbilo k bregu, da se okopljemo, ker smo bili kopeli tudi zelo potrebni. V jezeru smo med kopanjem opazili mnogo raznovrstnih rib. Žal ne trneka ne mreže ni bilo pri roki. Pa se spomni voznik, da ima v vozu dve vreči. Potem je toliko časa šaril z vrečami po vodi, da se mu je posrečilo ujeti nekaj ščuki podobnih rib, ki smo jih samozavestno pekli na razbeljenih kamnih. Ker

smo imeli s seboj tudi sol, so nam te pečene ribe za dopoldansko malico izredno dišale.

Po malici, ko smo pričeli zapregati, da nadaljujemo pot, sta nam kar na naglo zbolela Šarif in voznik. Jela sta bruhati, tožila sta o želočnih krčih in vrtoglavici. Vse kar sem imel v svoji ročni lekarni, sem jima nudil. Ostati smo pa le morali na mestu. Pod večer po čaju se je stanje bolnih popravilo in ko sta se moža krepko napila močnega čaja, jima je povsem odleglo.

Pozneje, že v Prževalsku sem zvedel, da je voznik ujel ribo z imenom osman, katere ikre so strupene. Tako sta Šarif in voznik naletela na samico, medtem ko sva z Amirovim jedla samce in se izognila zastrupljenju.

Drugi dan rano smo nadaljevali pot, ki mi je po slikovitosti narave in čisti lepoti še danes, po 40 letih, v živem spominu. Opoldanski odmor sem izkoristil in poskusil na kljunače, po rusko kulike. Oglašali so se iz sosednje močvare tako zapeljivo, da nisem zdržal.

Komaj nekaj sto korakov od taborišča se je že prvi dvignil v zelo slikovitem vzletu, podobnem spočetka poletu naše prepelice. Prvi strel je zgrešil. Šele, ko sem pri naslednjih vzletih opazil, da se kulik, ko doseže višino 20 do 25 metrov v zraku ustavi in z mesta ogleduje okolico, čuteč se varnega, sem s streljo vedno počakal do tega trenutka. In kar na mah je šlo. Kulikov je tu v tej obrežni jezerski močviri, kjer imajo mnogo hrane in popoln mir, zelo veliko. Stalno se oglašajo s svojim značilnim ku-lik ku-lik-lik. Menim, da ima od tega klica tudi svoje ime. Nastreljal bi jih lahko poljubno, ker je bila živalca zaupljiva, najbrž ne preganjana. Zadovoljil sem se s tremi, ker sem moral tudi varčevati z naboji, ki so v tem kraju redkost in sem mogel računati le s svojo zalogo.

Tudi popoldan, ko smo nadaljevali pot proti Blagoveščensku, so se kuliki stalno oglašali. Kulik je zelo podoben našemu kljunaču tako po velikosti kakor po drži. Le barve je druge. In prav zanimivo je opazovati tega samotarja, kako spreten je pri iskanju hrane. Proti večeru smo prispeli v mestece Blagoveščensk, kjer smo dobili v karavan-saraju potrebno oskrbo za sebe in konje. Tu me je presenetil naš voznik, ko mi je serviral moje tri kulike prav okusno pripravljene na žaru.

Drugo jutro na vse zgodaj smo se poslovili od Preobraženska, da bi še pri dnevu prispeli v Prževalsk. Prvotno se je mesto imenovalo Karakol in šele kasneje je bilo preimenovano v Prževalsk. To pa v spomin na znamenitega naravoslovca, kateremu se je posrečilo, da je prvi ujel divjega konja in ga strokovno opisal. Do tedaj smo samo domnevali, da divji konj še živi v naravi.

Prževalsk je nepopisno lepo mesto in ni čudno, da je Prževalski najraje živel tu, čeprav



*Aul Karakirgiza pri Tokmaku*

je bil doma iz centralne Rusije. Nastanili smo se v prav udobnem karavan-saraju. Že v teku popoldneva nas je Amirov in Šarif vključil v karavano, ki naj v najkrajšem času odrine proti planoti Karkara. Na splošno je tukaj običaj, da nihče sam ne potuje. Potovanje je posameznemu nevarno ne samo zaradi naravnih morebitnih ovir (plazovi) temveč tudi zaradi beguncev, ki beže iz prisilnih taborišč in se potikajo po nedostopnih globelih Tienšana. Kakor domačini pravijo, se ti ubežniki radi malo »pozabavajo« in oropajo neprevidneža.

Ob štirih zjutraj naslednjega dne smo se zbrali na določenem kraju. Bilo nas je 16 s šestimi vozovi. Za vodnika je bil izbran kozak domačin, ki mu je bila pot poznana še izza časov, ko je kot mlad fant z očetom gonil vsako leto živino na pašo. Vsi so ga poznali pod imenom Vanja. Pet jezdecev z vodnikom nas je stopilo na čelo karavane, za nami šest voz z vozniki in štirimi jezdecami so zaključevali odpravo. V tem vrstnem redu smo ostali do konca.

Pot nas je vodila sprva po košenicah in planinskih senožetih v petih ključih. Že po nekaj urnem vzpenjanju je pot postajala vse bolj kamenita, vendar so privajeni konji z lahkoto zmagovali strmine. Razgled je bil vedno lepši.

V dolini pod nami je ležalo ogromno jezero Issik-kul. Okrog 10 ure smo naredili v neki soteski prav na gosto porasli s smreko in macesnom, odmor. Tu je vsakdo pojedel, kar je pač prinesel s seboj. Le vodnika sem povabil, naj z nami pomalica. Spotoma me je mož videč, da imam na rami vinčesterko vedno spraševal o lovu. Zato sem domneval, da se v prostem času na tihem peča z lovom. Nisem se motil. Vanja mi je vedel marsikaj zanimivega povedati. Po

dveurnem počitku smo pot nadaljevali. Kolovoz se je vzpenjal v enakomerno napetih ključih enkrat po izpostavljenih skalnatih rebrih, drugič po globokih soteskah vse više. Razgled je nepopisno lep. Po triurnem napornem vzponu smo dosegli najvišjo točko pota in pred nami je kakor zeleno morje ležala valovita planota Karkara in v ozadju mogočni stožec najvišjega vrha Tienšanskega pogorja Chan-Tengri.

(pride konec)

## IZ LOVSKE ORGANIZACIJE

### Z letnega občnega zbora Glavne lovske zveze FLRJ

Dne 24. marca t. l. je v Beogradu, v prostorih Narodne skupščine LR Srbije, zasedala letna skupščina Glavne lovske zveze FLRJ. Na zasedanju so bili podani rezultati dela GLZ v pretekli mandatni dobi in sprejet je bil Perspektivni plan in program dela za dobo 1961—1965. Na osnovi obširne diskusije, v kateri so se obravnavali različni problemi lovtva in lovske organizacije na celotnem ozemlju FLRJ, je bila sprejeta še vrsta dodatnih sklepov. S tem so bile podane smernice za bodoče delo, ki jih bodo Republiške zveze konkretno prilagodile pogojem, stanju in razmeram na svojih območjih.

Skupščina je enoglasno konstatirala, da je Prvi perspektivni plan razvoja lovtva v FLRJ uspešno izpolnjen in da je lovtvo Jugoslavije v prvi planski

dobi doseglo pomembne rezultate, tako na vsestranskem utrjevanju organizacije kot celote, kakor tudi v delu pri vzreji, čuvanju, pravilnem izkoriščanju in številčnem večanju divjadi. Posebno priznanje je skupščina izrekla Upravnemu odboru in vsem lovskim organizacijam za vložene napore in dosežene rezultate na polju lovtva v Jugoslaviji, še posebno priznanje pa dosedanjemu predsedniku GLZ FLRJ tovarišu Svetislavu Stefanoviću, ki je osebno zelo veliko doprinesel k uspešnemu razvoju našega lovtva v celoti.

Predlog perspektivnega programa dela za lovtvo v FLRJ\* je bil ocenjen kot kvaliteten elaborat, ki objektivno in realno postavlja osnovo in daje glavne smernice za delo v predvideni dobi od 1961 do 1965 leta. Sprejet je bil kot okvirjen in osnoven

\* Objavimo prihodnjič.

kažipot glavne dejavnosti lovske organizacije v FLRJ. Čeprav ta Perspektivni program dela zamera glavne naloge v delu prihodnje dobe, na izpolnjevanju katerih se morajo angažirati vse organizacije in vsi posamezniki, je Skupščina, na osnovi diskusije in dodatnih predlogov, sprejela še nekaj posebnih sklepov, med temi je treba omeniti sledeče:

— Vzpostaviti je treba najboljše odnose med lovskimi organizacijami in organi Ljudske oblasti (občinskimi in okrajnimi odbori ter ustreznimi sveti) in le te kar največ zainteresirati za razvoj lovtva.

— Pri izdajanju zakona o lovu je nujno potrebno zavarovati lovtvu tisto mesto, ki mu pripada v sestavu naše družbene skupnosti.

— Še tesneje je potrebno povezati sodelovanje z drugimi političnimi in družbenimi organizacijami, tako v komunah,



Delovno predsedstvo na občnem zboru glavne lovske zveze FLRJ, 24. marca 1962 v Beogradu



Občni zbor Glavne lovske zveze FLRJ, 24. marca 1962 v Beogradu

kakor tudi v okrajnem, republiškem in zveznem merilu. Posebno je treba tesnejšega sodelovanja z Socialistično Zvezo delovnega ljudstva, s Strelsko in Turistično zvezo, z mladinskimi organizacijami ter z Društvi inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije.

— V odnosu do ostalih dejavnosti morajo lovske organizacije posebno sodelovati z kmetijskimi in gozdarskimi institucijami in organi ter z njimi skupno iskati najboljšo pot in način sodelovanja. Posebej je potrebno vztrajati na tem, da se pri kmetijstvu izloči uporaba škodljivih in strupenih preparatov, ki lovstvu nanašajo veliko škodo, lovske organizacije pa morajo skrbeti za to, da držijo divjad na takem številčnem stanju, da ne bo mogla delati čezmerne škode.

— Pri delu na pospeševanju lovstva se je treba kar največ naslanjati na znanstveno obdelano problematiko in metode ter je zaradi tega potrebno vsestransko sodelovati in podpirati znanstveno-raziskovalno dejavnost. Sprejet je bil sklep, da se ustanovi koordinacijska komisija, ki naj vskiadi dolgoročno znanstveno raziskovanje med republikami in instituti, da ne bo večirnosti. Določi naj se, kateri statistični podatki naj se enotno zbirajo. Vse že dokončane teme naj se čimprej objavijo.

— Potrebno je široko odpreti vrata lovske organizacije novemu članstvu, posebno mladini. V tem smislu Skupščina obsoja vse posamejne ustvarjanja zaprtih društev, omejevanja števila članov in po-

stavljanja težkih finančnih in materialnih pogojev za vpis novih korektnih članov.

— Lovstvo je treba definirati kot stroko, odrediti zvanja v lovstvu in status uslužbencev. Delati je potrebno na ustvarjanju vseh, posebno pa nižjih in srednjih strokovnih kadrov.

— Posebno skrb je posvetiti vzgoji celotnega članstva iz lovsko-strokovnega in moralno etičnega vidika. Lovstvo naj se kar najbolj približa širokim množicam. Zato je potrebno mnogo bolj uporabiti radio, televizijo, film, ipd. predvsem v cilju vzgoje mladine.

— Preučiti je potrebno prilagojevanje kinološke organizacije potrebam osnovnih lovskih organizacij, v duhu napredka dejavnosti in decentralizacije.

Razen zgoraj navedenih so bili še sprejeti sklepi, da se v šolskih knjigah revidirajo nepravilni pasusi o položaju in vlogi našega lovstva; o širjenju lovnega turizma tudi na ostale republike, kjer lovnega turizma do sedaj še ni; da se pri mednarodnih lovskih forumih intervenira proti lažem in klevetam na račun našega lovstva, ki jih iznašajo nekatera tuja strokovna glasila in dnevno časopisje itd. Sklepi, ki so iznešeni v Perspektivnem programu dela za dobo 1961—1965 se smatrajo kot sestavni del sklepov, ki jih je sprejela Skupščina in so obvezni.

Dosedanji predsednik GLZ FLRJ tov. Svetislav Stefanović in podpredsednik tov. generalpolkovnik Otmar Kreačić sta prosila skupščino da ju ne voli

več v Upravni odbor, ker sta z delom na državnih poslih preza-poslena. Čeprav se je bilo težko ločiti od dobrih tovarišev in dolgoletnih sodelavcev, so delegati njune razloge z razumevanjem sprejeli.

Skupščina je izvolila nov Upravni in Nadzorni odbor GLZ FLRJ, v katerih sestav so izvoljeni sledeči tovariši:

**Upravni odbor:** Vojin Bajović, Slobodan Milivojević, Stojko Panić, Berto Tićak, Zlate Biljanovski, Rajica Djekić, Žika Stefanović, general-polkovnik Rudi Petovar, Slavko Glumac, Vuksan Ljumović, Pero Trutin, Vladeta Gajić, Dr. Zlatan Sremec, Božidar Hrvoj, Joža Horvat, Rizo Selmanagić, ing. Milan Zec, dr. ing. Alija Karahasanović, dr. Jože Benigar, general-polkovnik Rado Pehaček, ing. Marko Bulc, Risto Dukovski, ing. Milan Gligorov, Tome Momirovski, Vladimir Božović, Vladimir Ratković, in Tomaš Vučinić.

Za predsednika GLZ FLRJ je bil izvoljen tovariš Slobodan Penezić, podpredsednik Izvršnega sveta LR Srbije.

**Nadzorni odbor:** dr. Milan Dular, dr. Ivan Jurjević, in Omar Velić.

namestniki: Ivan Ferlež in Franjo Budimir.

Ob zaključku Skupščine so delegati poslali pozdravni telegram Predsedniku Republike tov. Titu, v katerem ga obveščajo o dosedanjih uspehih dela lovske organizacije in o sprejetju novega štiriletnega perspektivnega programa za razvoj lovstva v FLRJ.

I. F.

## Medved v Sloveniji

Lado Švigelj



Založba Mladinska knjiga je izdala knjigo, kakršne na domačem knjižnem trgu dosedaj ni bilo. Obravnava namreč življenje najmočnejše evropske zveri, zgodovinsko, naravoslovno in lovsko, posebej na Slovenskem. Za ponazoritev je knjigi pridjanih osem fotoslik z motivi iz medvedjega življenja, na notranji strani platnic je pa v mejah Slovenije označeno področje, kjer je medved danes še stalna divjad.

Avtor, ki je znan lovec in živi v osrčju medvedjega področja, v Kočevju, je prvi pisec, ki je o medvedu na Slovenskem zbral »raztresene ude«, jih smotrno in pregledno razčlenil v poglavja, da se strokovni opisi bero kakor zanimiva povest. To pa je mogel le lovec in raziskovalec, ki je osebno doživljal medveda in je slovstvo o njem izpopolnil in obogatil z lastnimi dognanji ter iz doživetij domačinov lovcev, drvarjev, voznikov in kmetov. Odlika knjige je ravno v tem, da je opis medveda, njegovega življenja, navad, lastnosti, njegove čudi, obnašanja in vse, kar je z njim v zvezi, podano v prizorih iz srečanja z ljudmi in z visokih prež ob mrhoviščih, v vseh dnevnih časih ter v najrazličnejših in mogočih situacijah, iz katerih vstaja pred bralcem ta mogočna žival v vsej naravni resničnosti. V teh srečanjih in dogodivščinah je pa ta godrnjav tako toplo in živo opisan, da se nam zdi, da to ni zgolj nek medved na Slovenskem, temveč pravi naš »domači« slovenski medved, ki je prav tako šegav, pošten in preprost kakor domačini v naseljih teh prostranih, odljudnih gozdov.

Pri branju opisov in dogodkov dobiš občutek, da to ni tista strašna zver, znana iz starih lovskih povesti, marveč res le godrnjavi stric, ki ti jo včasih s svojo kosmato pametjo in brez hudih misli zagode, če takšnih proti nje-

mu nimaš sam in nisi bolj neroden kakor on. Če je pa medvedka navadno bolj nervozna in huda v skrbi za svoje malčke, je razumljivo, saj so tudi naše mame, kadar branijo svoje paglavce zaradi njihove razposajenosti.

Ne sme nas motiti, če je knjiga izšla v založbi Mladinska knjiga, da je zgolj za mladino. Po svoji vsebini je to resna in vseskozi resnična knjiga, zanimiva za vsakogar, vedno živa in živahna, da jo bralec do konca ne odloži, pa jo znova jemlje v roke. Po svoji vsebini in načinu podajanja se lahko meri s podobnimi knjigami svetovne literature in če bo prevedena na druge jezike, si bo zlahka utrla pot v široki svet. V posebno zaslugi založbe štejem, da je izdala to knjigo s strokovno vsebino, vokusni opremi in lepi obliki.

Želimo si in pričakujemo še več in mnogo takih knjig.

M. Š.

### »Divji sesavci Evrope« (Mammifères sauvages d'Europe)

Pod tem naslovom je v izdaji velike založbe Delachaux Paris-Neuschatel izšla najnovejša knjiga znamenitega zoologa in slikarja prof. Roberta Hainarda iz Ženeve, velikega prijatelja in poznavalca naše dežele. Knjiga ima v francoščini 322 strani na luksuznem papirju in je bogato opremljena s slikami pisca, ki obravnava življenje divjih sesalcev v Evropi. Kakor znano, je prof. Hainard čest gost naših lovišč, takorekoč v vseh naših republikah. Vtem pa — kakor mi je osebno povedal — ni nikdar imel v rokah lovske puške. Njegovo »orožje« je blok, slikanje in svinčnik. Med lanskoletnim bivanjem v Vršačkih planinah in na Deliblatskem pesku je na primer po deset dni prebil kar na prostem in spal pod vedrim ne-

bom, zavil v posebno spalno vrečo.

Kako sta knjiga in njen avtor pomembna, dokazuje dejstvo, da je predgovor napisal prof. dr. F. Bourlier, član francoske Akademije znanosti in umetnosti in podpredsednik Mednarodne unije za varstvo naravnih bogastev sveta.

In čeprav — kakor je iz nje videti — je knjiga rezultat mnogih potovanj in opazovanj avtorja po raznih deželah — Španije, Francije, Poljske, Finske, Anglije itd. — vendar se avtor takoj v uvodu specialno zahvaljuje jugoslovanskim lovcem in gozdarjem za »nepopisno gostoljubnost in pomoč«, ki sta mu bili pri nas izkazani.

Po imenih našteva dvajsetorico naših lovskih in gozdarskih strokovnjakov, med njimi Svetislava Štefanovića, Lazarja Koliševskega, Aleša Beblerja, Rajico Djekića in druge.

Prostor ne dopušča, da bi se podrobno baval s to za vsakega lovca in ljubitelja narave izredno zanimivo knjigo.

Zanimivo je brati osebna opazovanja pisca po najlepših loviščih Evrope Bialovice na Poljskem, Visoka Tatra na Češko-slovaškem, znamenita Čam Korja v Bolgariji itd. Tukaj hočem navesti zgolj doživljaje pisca v naši deželi, seveda v najkrajšem izvlečku.

V poglavju o medvedih opisuje bivanje v lovišču Kočevje v LR Sloveniji. Podaja kratek opis narodno osvobodilne borbe v teh krajih, pove kako so fašistični italijanski okupatorji požgali ne samo vasi temveč tudi gozde v onemogli jezi zaradi partizanskih akcij.

Pohvalno omenja, da je naša zakonodaja pravočasno postavila medvede pod posebno zaščito in tako rešila izumrtja to najzanimivejšo divjad Evrope.

Za tem opisuje srečanja s kočevskimi medvedi s pomočjo viš. logarja Avgusta Samide, kako je 1953. med 18. in 29. vse noči čakal medveda pri češpljevem sadovnjaku in 27. septembra okoli 22 ure cele tri ure opazoval iz neposredne bližine ob dobrem vetru medveda, ki je kradel češplje in jabolka. Leta 1955 so mu v Kočevju med 25. avgustom in 1. septembrom takorekoč vsako noč prihajali medvedi na mrhovišče ob visoki preži. Neki dan je bil ogromen medved na mrhovišču že ob 16,15. uri. Ves čas, to je 15 dni, ni prof. Hainard zapustil preže, da bi divjad ne zavohala kaj sumljivega, in logarji so mu nosili hrano. Včasih je bilo na mrhovišču po troje

medvedov hkrati. V knjigi je več risb medvedov iz Kočevja.

Za tem opisuje narodni park Plitvice. Tam je večkrat videl svež sled medveda, a ni imel sreče, da bi ga videl.

Leta 1956 je na Šar planini — natančno ne navaja kje — videl sredi belega dne na daljavo kakih 500 metrov dva ogromna medveda.

Leta 1958/59 je opazoval življenje jazbecev na Vršačkih planinah.

Divjo mačko je iskal okoli Vršca, Fruške gore in po Deliblatskem pesku. V februarju 1960 je po Deliblatskem pesku nekaj noči opazoval njihovo življenje. Skoraj vsako noč je videl tudi po več mačk in meni, da je po naši peščini več divjih mačk kakor lisic.

Zahvaljujoč se pomoči Lazarja Koliševskega, je skušal ob albanški meji opazovati življenje risov. Pa čeprav so naleteli na risove sledove, ga ni videl, pač pa jih je v Romuniji in na Poljskem videl več.

Mnogo omenja našo deželo v poglavju o volkovih. Pisec opisuje, kako je v spremstvu ing. Tomislava Šaplje 1954. 15 dni zaman poskušal, da bi videl volka okoli Plitvic. Sledovi so bili stalni. Nekoč je sedem volkov — so-deč po sledovih — šlo ponoči kakih 100 metrov mimo okna njegove sobe, a videl ni nobenega.

Leta 1959 je 15. januarja prišel na Deliblatski pesek. Pisec se divi favni in flori na pesku in meni, da je to v naravi edinstveno lep in zanimiv predel, ki nima primere v Evropi. Že prvi dan je v spremstvu ing. Draga Turičanina imel srečo, da je videl v desetcentimetskem snegu pri minus 15°, dva ogromna volka.

Ko pisec govori o doživljajih na peščini, sem zapazil v knjigi edino »zamerko« na račun naše dežele. Pritožuje se namreč, da je ob njegovem bivanju na pesku pihala strašna »la Koschava«, to je košava tako, da je komaj zdržal na visoki preži.

To leto je v Kočevju zopet videl volka, da ga je mogel opazovati več časa in tudi skicirati.

Toliko v najkrajših potezah iz navedene knjige v odnosu do naših lovišč. Samo po sebi se razume, da namerno nisem navajal znanstvenih opisov in sklepanj pisca, temveč sem se omejil zgolj na navajanje odlomkov, ki zanimajo naše lovce.

Ta knjiga bo prispevala k popularizaciji naše dežele v krogih ljubiteljev narave, zoologov in lovcev vsega sveta. In zato, hvala našemu prijatelju Robertu Mainardu!

Dr. Gustav Kerpel, Vršac-Š.



**Janez Ceklin — Šmone 83-letnik**, član LD Stara Fužina, poklicni lovski čuvaj v p., 65 let aktiven lovec in nekdanj znan planinski vodnik v triglavskem pogorju, še vedno krepko hodi s svojim psom Mškinom po lovišču. Vse svoje moči je posvečal in jih še posveča varstvu in gojitvi divjadi, vzgoji psov in mladim lovcem je še vedno skušen svetovalec.

Vsi bohinjski in dolinski lovci častitljivemu lovskemu očaku k

visokemu življenjskemu jubileju iskreno čestitamo in dragemu Šmoncu želimo, da bi nas srečen in zadovoljen še mnogo let zabaval s svojo kleno bohinjsko šegavostjo!

LD Stara Fužina — J. U.

**Feliks Podgoršek 70-letnik**. Iskrenemu in dobremu lovskemu tovarišu »Likseku«, ki je že 40 let delaven v zeleni bratovščini, iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo let zdravja in zadovoljstva!

Lovski tovariši LD Kajuh, Skofja vas



**Jože Slatinšek 80-letnik**, med najstarejšimi gornjesavinjskimi lovci, častni član in dolgoletni odbornik LD Gornji grad, odlikovan z Znakom za zasluge, 60 let lovec, se še vedno aktivno udeležuje vsega lovskega življenja. Priljubljenemu iskrenemu tovarišu in lovskemu očaku želimo še dolgo zdravo in prijetno jesen življenja!

Lovci LD Gornji grad — C.P.



**IVAN ZUPAN**

*Pripravljali smo se, da Ti čestitamo pred kresom in proslavimo Tvojo 80-letnico, pa si se nenadoma poslovil.*

*Ni med starejšimi lovci v Sloveniji skoraj nobenega in domala ne v vsej Jugoslaviji, ki ne bi bil vsaj po imenu poznal šegavega in dobrodušnega Janeza iz Kroke, lovca in kinologa, ki je več ko pol stoletja žrtvoval ves prosti čas, delo in znanje lovske in kinološke organizaciji. Kot otrok številne žebljarske družine je občutil vso grenkoto revščine in kovaškega*

*dela. Toda žebljarska kladiva so ga prekovala, da je bil trden ko kroparski žebli, ki jih je koval, da se je prebil in uspel.*

*Od rojstva je plala v njegovih žilah tudi podedovana lovska kri in do smrti ni mogel odoleti klicu lovskega roga.*

*Ko ga je služba ustalila v Ljubljani, se je takoj vključil v tedanjo mlado slovensko lovsko organizacijo. Od 1918 je bil nepretrgoma njen blagajnik in je z veliko spretnostjo krmaril šibki čolnič društvenih financ. Vedno je bil optimist kot človek, kot funkcionar organizacije in kot lovec. S pokojnim dr. Lovrenčičem je bil soustanovitelj Glavne lovske zveze v Beogradu, njen dolgoletni blagajnik in član upravnega, pozneje nadzornega odbora in njegov predsednik. Upravnega odbora LZ Slovenije pa je bil častni član ter častni član LD Šentvid nad Ljubljano. Prav tako je bil med ustanovitelji Jugoslovanske kinološke zveze in njen blagajnik do prenosa sedeža iz Ljubljane v Beograd, nakar pa predsednik nadzornega odbora vse do smrti. Bil je najstarejši aktivni jugoslovanski kinološki sodnik. Soustanovitelj je bil Lovske zadruga za Slovenijo, dolgo let član njenega upravnega odbora, do smrti pa predsednik nadzornega odbora. Uredil je tudi zavarovanje vseh lovcev pri zavarovalnem zavodu. Iskren, vedno veder in družaben lovskega tovariša je za vsestransko, požrtvovalno in uspešno delo prejel številna priznanja in odlikovanja, med temi: Znak za lovske zasluge, Red za lovske zasluge II. in I. stopnje LZ Slovenije, Zlati znak in red za kinološke zasluge KZ Slovenije, Red za lovske zasluge II. stopnje LR Hrvatske, Znak za lovske zasluge LR Bosne in Hercegovine.*

*Bogato si, dragi Janez, v življenju izpolnil svoj delovni list in ga popisal do kraja. Tvoj svetli vzor in lik bomo lovci ohranili v trajnem spominu, ko bomo v delu sledili Tvojemu zgledu. Čast in slava lovskega očaku Ivanu Zupanu!*

*Slovenski lovci in kinologi*

## UMRLI SO:

**Franc Grzina**, član LD Pod-sreda, 60 let, 30 let lovec.

**Polde Hlenič**, član LD Loka pri Črnomlju, rojen 1903, je v aprilu 1962 podlegel bolezni. Kot napreden in zaveden kmet iz Butorja pri Črnomlju se je takoj vključil v OF, preživel leto dni po fašističnih zaporih, nato v zloglasnem taborišču na Rabu. Po kapitulaciji Italije se je vklju-

čil v Rabsko brigado, v oktobru 1943 je pa vstopil v Gubčevo brigado in v borbah sodeloval do osvoboditve, za kar je bil večkrat odlikovan in sprejet v KP.

Za požrtvovalno delo v lovske organizaciji od osvoboditve dalje je bil odlikovan z Znakom za zasluge. Borcu za našo osvoboditev ter zvestemu in iskrenemu lovskega tovarišu in pravičnemu lovcu naj bo trajen in časten spomin!

LD Loka pri Črnomlju

